

**FİKİRAT HASHİMOV'UN HAYATI, SANATI VE
ESERLERİNİN İNCELEMESİ**

Taner MODOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Resim Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANATANABİLİM DALI
SANATBİLİM DALI

FİKRAT HASHİMOV'UN HAYATI, SANATI VE ESERLERİNİNİNCELENMESİ

(Examination Of Fikrat Hashimov's Life, Art And Works)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Taner MODOĞLU

Danışman: Doç.Dr. Ayça ALPER AKÇAY

Erzurum
Aralık, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Taner MODOĞLU tarafından hazırlanan ‘‘Fikrat Hashimov’un Hayatı, Sanatı ve Eserlerinin İncelenmesi’’ başlıklı çalışması 08 / 12 / 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sanat Ana Bilim Dalı, Sanat Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: OĞuz DİLMAÇ
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Doç.Dr. Ayça ALPER AKÇAY
Atatürk Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Hüseyin ELİTOK
Atatürk Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / 12 / 2023

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Fikrat Hashimov’un Hayatı, Sanatı ve Eserlerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

08 / 12 / 2023

Aslı ıslak imzalıdır

Taner MODOĞLU

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, değerli bilgi ve katkıları ile yöneten, çalıŐmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen hocam, Sayın Doç.Dr. Ayça ALPER AKÇAY'a en derin saygı ve Őükranlarımı sunarım.

ÇalıŐmalarım sırasında ilgi ve desteklerini esirgemeyen bu zorlu süreç boyunca beni büyük bir sabırla destekleyen, her daim yanımda olan kıymetli aileme teşekkür ederim.

Taner MODOĞLU

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FİKRAT HAŞİMOV'UN HAYATI, SANATI VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ

Taner MODOĞLU

Aralık 2023, 51 Sayfa

Sanat, salt insan varlığı için geçerli olan herhangi bir yaşamın ifadesidir. Ancak yaşamsal ifade açısından basit bir boyutu ortaya koymasına karşın algılama açısından üst dilin ifadesinde yerini almaktadır. Ancak bir tabu değildir. Sanat eserinin sahip olduğu unsurların özellikleri onu işleyen yaşamsal boyutunda da tetikleyici görevler üstlenmektedir. Örneğin bir resimde kullanılan mor renk yaratma sürecine giren insanın yaşadığı bir travmanın ifadesi olarak karşımıza çıkarken, onu izleyen için farklı bir yaşamsal boyutu tetikleyici bir özelliğe sahip olabilir. Böylece sanat; yüzeyde sanat, hacimle sanat, sesle sanat, sözle sanat ve mimle sanat olmak üzere beş temel ayrımla anlaşılır hale gelmektedir. Ancak sanat olgusu sadece sanata ilişkin yaratma sürecine giren kişinin yaşanmışlığına dayanarak ifade edilmesi büyük bir eksikliği de beraberinde getirmektedir. Çünkü yaratma süreci sonunda ortaya çıkan eser, izleyen tarafından da onun yaşamına dahil olmaktadır.

Rus İmparatorluğu, Tür ve Müslüman topluluklar üzerinde uyguladığı katı merkezîyetçi ve baskıcı politikalar, buradaki unsurların yaşadıkları coğrafyayı terketmesine neden olmuştur. Bundan dolayı da XIX yüzyılda, Balkan topraklarından Osmanlı topraklarına doğru büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. 1917 yılında meydana gelen Bolşevik Devrimi ile Rusya'da içi karışıklıklar yaşanmıştır. Devletin sanat üzerindeki baskısının kalkmasıyla resim sanatının tek yönlü gelişimi sona ermiş, yeni ve özgün ifade biçimleri ortaya çıkmıştır.

Bir öz geçmiş çalışmasında bireyin hayat hikayesi, arşivsel dokümanlar ve kayıtlar kullanılarak bir başka kimse tarafından kaleme alınır. Öz geçmişlerdeki kahramanlar ölmüş veya hayatta olabilir. Yazar, bu kitapta biyografik çalışma üzerinde odaklandığını belirtmektedir. Yaptığımız bu çalışmada nitel bir çalışma olup, Fikret Haşimov'un hayatı ele alınmıştır. Bu çalışmanın alanyazıya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Azerbaycan ve Türkiye kardeşliğini oluşturan tarihsel bağların; neresinde olduğunun anlamlandırılabilmesi bağlamında bir kaynak teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fikret Hashimov, resim, sanat, biyografi.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A REVIEW OF FIKRAT HASHIMOV'S LIFE, ART AND WORKS

Taner MODOĞLU

December 2023, 51 Pages

Art is the expression of any life that applies only to human existence. However, although it reveals a simple dimension in terms of vital expression, it takes its place in the expression of the upper language in terms of perception. But it is not a taboo. The characteristics of the elements possessed by the work of art also assume triggering tasks in the vital dimension of the person who processes it. For example, the purple color used in a picture may appear as an expression of a trauma experienced by a person who enters the process of creation, while it may have a feature that triggers a different vital dimension for the viewer. Thus, art; art on the surface becomes understandable through five basic distinctions: art with volume, art with sound, art with words, and art with mime. However, the fact that the phenomenon of art is expressed only on the basis of the experience of the person who enters the process of creating art brings with it a great deficiency. Because the work that emerges at the end of the creation process is also included in his life by the viewer.

The 19th century witnessed great migration movements towards the Ottoman lands. Russia's domination over the Turkish and Muslim elements and the centralist policies it implemented afterwards created a wave of migration towards the Ottoman Empire. Before the end of the first quarter of the 20th century, Russia was dragged into civil war by the collapse of the regime. With the removal of the restrictions and restrictions of politics on art, the uniform development of the art of painting came to an end and new and original modes of expression emerged.

In a biographical study, the life story of an individual is written by someone other than the individual being studied, using archival documents and records. The subjects of biographies may be dead or alive. Throughout this book, the author states that he focuses on biographical work. In this study, it is a qualitative study and the life of Fikret Hashimov is discussed. It is thought that this study will contribute to the literature. The historical ties that make up the brotherhood of Azerbaijan and Turkey; It constitutes a source in the context of making sense of where it is.

Keywords: Fikrat Hashimov, painting, art, biography.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Yöntem.....	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	2
Giriş.....	2
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	3
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	4
Sanat ve Sanat Eseri.....	4
Azerbaycan’da Resim Sanatı.....	5
Bağımsızlık Öncesi Azerbaycan Resim Sanatı.....	6
Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Resim Sanatı.....	8
Türkiye’deki Bazı Azerbaycanlı Ressamlar.....	10
Ali Bey Hüseyinzade (Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan)......	10
İbrahim Safi.....	11
Ekber Kazım Muğan.....	11
Prof. Ali Verdiyev.....	11
Elmas Hüseyinov.....	12
Mir Celil Seyidov.....	12
Asim Resuloğlu.....	13
Nazim Mehmet.....	13
Teymur Rzayev.....	14

Fikret Hashimov'un Hayatı.....	14
Yazılı ve Görsel Medyada Fikret Haşimov.....	15
Fikret Hashimov'un Sanatsal Yaratıcılığı.....	16
Saint Petersburg ve Sanat Mantığı.....	17
Meslektaşlarının ve Öğrencilerinin Gözüyle Fikret Haşimov.....	20
Fikret Haşimov'un Eserlerinin Yer Aldığı Sergiler.....	25
Müze Koleksiyonlarında Bulunan Eserleri.....	26
Aldığı Ödüller.....	26
Fikret Haşimov'un Eserleri.....	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	36
Sonuç.....	36
KAYNAKÇA.....	38
ÖZGEÇMİŞ.....	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Ayna Karşısında, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2001	27
Şekil 2. Baba Ocağı, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2001	28
Şekil 3. Kompozisyon	29
Şekil 4. Portre, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2000	30
Şekil 5. İnsan Portresi	31
Şekil 6. Portre, Tuval Üzerine Yağlı Boya T.Ü.Y.B	32
Şekil 7. Kompozisyon, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 2002	33
Şekil 8. Sabah Şarkısı, T.Ü.Y.B., 2002	34
Şekil 9. Fikret Haşimov, Firavun'un Sevgilileri, Serigrafi, 2006	35

BİRİNCİ BÖLÜM

Yöntem

Biyografik bir çalışma, arşiv materyali ve belgelerinde bulunan ya da araştırmacıya bir kadın veya erkek tarafından anlatılan bireysel bir deneyiminin çalışılmasıdır. Denzin (1989), biyografik metodu, bir bireyin yaşamında dönüm noktasını betimleyen yaşam dokümanlarının toplanması ve bunların kullanılması olarak tanımlar. Bu çalışmalar, önemli yaşamlar, daha önemsiz yaşamlar, engelli yaşamlar, kısa kesilen yaşamlar ya da olağanüstü yaşamları keşfeder. Yaşamın türlerine önem vermeden, Creswell, sözlü tarih, yaşam tarihi, otobiyografi ve bireysel biyografileri içeren biyografik yazıların önemli türlerini göstermek için “biyografi” terimini kullanmıştır. Creswell, aslında Denzin’in (1989), yorumlayıcı biyografi yaklaşımını benimsemektedir (Kasapoğlu, 2013).

Nitel araştırmacı, biyografik tipte bir çalışma yaparken farklı kararlar almak durumunda kalabilir. İlk konu, yapılacak biyografik çalışma türünü seçmedir. Denzin (1989), onların karakteristik özelliklerini ve çeşitli türlerini yeniden gözden geçirmiştir. Araştırmanın biyografik biçimlerinin çeşitlendirilmesi ve terimlerin farklı disiplinler arası perspektifleri yansıtmasına rağmen, bütün biçimler, bir yaşam tarihini inşa etmek için bir girişimi temsil etmektedir. Biyografik yazı, son yıllarda yenilenmiş olup farklı disiplinlerden beslenen köklere sahiptir. Bu geleneğin entelektüel akımları olarak, kültürel ve feminist disiplinler arası görüşler kadar sosyolojik, psikolojik, antropolojik ve tarihi perspektifler literatürde bulunmaktadır (Kasapoğlu, 2013).

Bir biyografik çalışmada bir bireyin yaşam hikayesi, arşivsel dokümanlar ve kayıtlar kullanılarak, çalışılmış olan bireyden başka bir kimse tarafından yazılır (Denzin,1989). Biyografilerin öznelere, ölmüş veya yaşıyor olabilir. Bu kitap boyunca yazar, biyografik çalışma üzerinde odaklandığını belirtmektedir. Yaptığımız bu çalışmada nitel bir çalışma olup, Fikret Haşimov’un hayatı ele alınmıştır. Bu çalışmanın alanyazıya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Giriş

Tarihi bağlar ve aynı millete olma aidiyetin dolayı “İki Devlet Bir Millet” (H. A. Aliyev) olarak kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan toplumları arasında çok güçlü manevi unsurlar bulunmaktadır. İki toplum arasındaki tarihi bağlar sanat, politika ve ekonomik yönden ciddi ilişkilerin geliştirilmesini sağlamıştır. Türkiye ile Azerbaycan arasında sanat açısından güçlü etkileşimler yaşanmakla beraber özellikle de resim sanatı alanında önemli etkileşimler yaşanmıştır. Sevinçte ve tasada ortaklaşan iki kardeş ülkenin inanç, mitoloji ve kültür açısından da ortaklaştığı görülmektedir. İki kardeş ülkenin kültürlerinin etkileşimi ve bu etkileşimler sonucu sanatta yeni ufuklar açılmasına, insanların kaynaşmasına ya da iş birlikteliğine de yeni fırsatlar yaratmıştır.

Sovyetler birliğinin dağılmasıyla bir çok ülke kendi bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu ülkelerdeki sanatçılar kendi sosyo ekonomik yapılarını kaybetmişler ve hayata bakış açıları da değişmiştir. O zorlu dönemde hayatın gerçekleri ile karşılaşan sanatçılar hayatta kalanların kendilerine yeni bir yaşam alanı oluşturmak için yollara düşmüşlerdir. Bazıları Avrupa’ya göç ederken bazıları da Türkiye’ye yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Bu dönemde özel istekler üzerine ülkemize davet edilen sanatçılardan biri olan Fikret Haşimov (Fıkrat Hashimov) eserlerini yaparken boyanmış bir yüzeyden daha fazlasını arayan sanatçılardan olmuştur. Eserlerinde her zaman tuvalin sınırlarını aşmaya çalışmış ve varlığın felsefesini ortaya koymuştur. Artık kullanılan tuval başlı başına bir nesne haline gelerek, resim yüzeyi her türlü sanat dışı malzemeye açılmıştır.

Yaptığı eserlerde sanatta yüzeyin sorgulaması ve değişimi söz konusu olmuştur. Ve artık Fikret Haşimov sanatını tuval üzerinde her türlü eylemini gerçekleştirme durumu söz konusu olmuştur. Giderer; tuval, boya ve fırçanın sanatçı için ne kadar önemli olduğunu şu cümle ile pekiştirmiştir:

Yüzyılımız tuvale karşı girişilen hamlelerle doludur. Tuvalin içeriğinin boşaltılması, tuvalin çerçevesinin bile resim yapılarak boyanması, tuvalin parçalarına ayrılması, üzerine basılarak, boyalar damlatılıp fışkırtılması, tuval gövdesinin bir bıçakla yarılması, çöplerle ve atıklarla bir tutulması, sıradan bir tüketim nesnesine dönüştürülmesi, bir tuvalet kapısı gibi yazılıp çizilmesi, hırpalanması, sanatçısının özneliğinden koparılması, küfürlü, pornografik yazılar ve resimlerle doldurulması onu yalnızca gözden düşürmek değil, kadavra gibi üzerinde çalışmış gibi bir tutumla araştırmalarıyla ilişkilidir (Giderer, 2003, ss. 123-124).

Araştırmanın Amacı

Azerbaycan resim sanatının özgün sanatçılarından olan Fikret Haşimov Türk motiflerini kendi özgün çizgi ve renkleri ile harmanlayarak çalışmalar yapmıştır. Ağırlıklı olarak soyut çalışmalarında kendine has biçim ve üslup oluşturmuş ve eserlerini farklı teknikler ile buluşturmuştur. Fikret Haşimov Rus resim sanatı ile Türk sanatı motiflerini birleştirmiştir. Hazırlanmış olan bu çalışma ile Fikret Haşimov'un eserlerinin incelenmesi ve Türk resmine katkıları araştırılmıştır. Çalışma hazırlanırken Fikret Haşimov'un eserleri incelenerek yazmış olduğu makaleler, kitaplar ve sanatçı hakkında yazılmış olan yazılı metinler araştırılmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile birlikte Azerbaycan bağımsızlığına kavuşmuş ve Türkiye ile arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemin başlanmıştır. Tek millet iki devlet mottosuyla her alanda görüldüğü gibi sanat çalışmalarında da iki devlet arasındaki ilişkiler yeni bir aşamaya geçmiştir. 1990 yılında Trabzon'da yapılan ve 45 sanatçının 60'tan fazla resim ve grafikten oluşan eserleri sergilenmiş ve bu sergi iki kardeş ülke için çift taraflı ilişkilerinin başlangıcı olmuştur.

Sosyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bu birliğe bağlı ülkelerde yaşayan sanatçılar sosyo-ekonomik açıdan büyük sıkıntılar yaşamışlar. Bundan ötürü de bu sanatçılar yeni arayışlara girerek farklı ülkelere gitme eğiliminde olmuşlardır. Umut kapısı olarak özellikle Azerbaycanlı Türkler Türkiye'ye yerleşmişlerdir. Bu mihvalde Azerbaycanlı sanatçıların vatanlarından uzak, farklı coğrafyalarda kendilerini var etme arayışında, kendilerini ve yaşadıklarını eserlerinde yansıtmışlardır. Özgürlük dönemindeki ressamlar, varlığın felsefi anlayışını, çağdaş yapının manevi dünyasını, zekâ, his ve heyecanlarını yaptıkları eserlerde önem vermişlerdir. Sanatçı Fikret Haşimov üzerine yazılmış olan kitap bölümü, makaleler, kataloglar ve basın haberleri bulunmaktadır. Fakat Haşimov üzerine yazılmış olan bir tez bulunmamaktadır ve yapılan bu çalışmanın alanyazın açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Sanat ve Sanat Eseri

Sanat kavramı, Arapça'daki san'a kökünden gelen "yapmak ve üretmek anlamını ifade etmek için kullanılan bir ektir. Basit olmayan bu yapmak ve üretmek eylemini Şemseddin Sami (1317) ihtyacâtı "beşeriden birinin imâli hususunda, mümârese ile öğrenilen ve icrâ olunan iş" olarak tanımlamıştır. Sanat bireyin işi, bir birey yaratması olarak, yine bireyin kendini anlatmayönteplerinden biridir (Mülayim, 1994).Diğer bir tarife göre ise kişilerin gördükleri, duydukları, duygu ve hayal ettikleri vakalar ve güzelliklerin bireylerde estetik bir coşku oluşturacak tarzda ifade etmesidir (Çam, 1994).Bu ifadeye göre, bir eserin sanatsal bir değer taşıyabilmesi için insanın emeği olması, güzel olması ve özgün olması gibi şartlar aranmaktadır. Kişinin ürettiği ancak insanda coşku ve heyecan uyandırmayan sıradan çalışmalar sanat sayılmamaktadır.Genelin yapabileceği bayağı işler sanat eseri kabul edilmeyeceği gibi bunları ortaya koyanlar sanatçı kabul edilemez (Bozkurt, 1995).

Tolstoy ise sanatı; zahmetli süreçte yetişen, fikirlerle biçimlenen, büyük bir çabayla üretilen ve en güzeli vermeyi hedefleyen çaba olarak yorumlamıştır (Tolstoy, 1992). Sanat ifadesi içi doluncak o minvalde zihnimizde kompleks akisler yapan bir kelimedir. Bu ifade farklı bir tarzda işittiğimizde; güzel sanatlar, süslemecilik, heykeltçilik, müzik, dans, hattatlık, dekor, resim, nakkaşlık , atölye, eser daha birçok kavram düşüncemizde canlanır (Mülayim, 1994).

Sanat eseri ise uzun bir olgunlaşma ürünüdür ve bizlere yeni bir mesaj vermelidir. Bu mesaj kalıcı bir mesaj olmalıdır yani bizleri bir yerden başlayıp başka bir yere götüren köprü olmalıdır (Tolstoy, 1992). Sanat eseri bir başlangıç noktasına sahip olmak zorunda değildir. Sanat eseri, ahlakiliği ve toplumu öncelediği sürece herhangi bir başlangıç noktasına sahip olabilir. Sanatçı, mesajını açık ve şeffaf bir şekilde ortaya koymalıdır. Önceki çalışmaların taklidi ve devamı konumunda olan yapıtlar sanat eseri olarak kabul görmez. Sanat eseri, sanatçının benliğini taşır ve onunla bütünleşir (Turgut, 1991). Sanat eseri her zaman tek, eşsiz ve benzersizdir (unique). kopya edilebilir. Kopya edilebilir ancak asla tekrarlanamaz (Mülayim, 1994).

Sanatın kollarından biri olan resim sanatı da, sosyokültürel ve sosyoekonomik dönüşüm ile şekillenmiş, yönetim erkinin ideolojik aygıtı olarak siyasi bir gaye ile kullanmıştır. Sanatçı

Sırmalı Şirin (2013), sanatın siyasi bir gaye olarak kullanılmasını, sanatçının yaratıcılığı ve ruhunu yok ettiğini belirtmektedir.

Azerbaycan'da Resim Sanatı

Azerbaycan'da resim sanatı 1920 lerden 1990 senesine gelene değin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) döneminin baskıcı tutumda ulusal realist ulu bunun tesiriyle tek boyutluyönde gelişmiştir. "Bir millette devlet, din, eğitim ve ekonomi kurumlarının her biri sanatı kendi istekleri açısından yol göstermek ister" (Erbay, 2018, s.90).SSCB'debireylerin hayat, duygu,düşünce ve inançlarını sabote ederek tek yönlü insan oluşturma siyaseti birlik halkları arasında güvensizlik ortamının oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum SSCB'nin çöküşünü hazırlamıştır. 20.08.1991 tarihinde 12 ülke, tarihler 18.10.1991'e geldiğinde ise Azerbaycan, serbestlik Kararnamesini onaylamıştır.(Akdoğan, 2007, s.13).

1990'lı yıllarda çift kutuplu cihanın en devasa devletlerinden biri olan SSCB'nin yıkılması cihanda jeostratejik, sosyoekonomik, sosyokültürel ile toplumsal olaylara sebep olmuştur. Yetmiş yıla yakın telkin vasıtası olarak siyasi erke emek veren resim sanatı ve sanatçısı, yukarıda ifade edilen bütün orunlara rağmen özgün tarzda yapıtlar meydana koymayı başarabilmiştir. Siyaset erkinin sanatın üstündeki baskısının kaybolmasıyla resim sanatının sığ ilerleyişi sona ermiş, muasır ve orijinal anlatım biçimleri meydana gelmiştir. Öte yandan Sosyalist düzenin sınırdaş devletlerle kültürel alışverişe mani görülen ve ülkelerin bağımsızlığını kısıtlayan Demir Perde'nin etkisini yitirmesiyle bilgiye ulaşımında rahatlık ve sanatın tüm çeşitlerinde olduğu gibi resim sanatında da ilerleme göstermiştir. Sanatın duyguların ve bilgilerin çift taraflı naklinde değerli bir etkileşim temsilcisi olması, farklı kültürler arasında etkileşim sağlayarak toplumlar arasında iyicil ilişkilerin kurulmasına yardımcı olmaktadır (Ören,2015,s. 209).Baskıcı rejimin yok olması Azerbaycan resim sanatında farklı uslupların belirmesi ve resim sanatçılarının güncel yargılardan hareketle yeni yollarla eserler ortaya çıkarmasına aracı olmuştur. Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra resim sanatında beliren çoklu üretim dallarıyla tavsiye edilmiş sanat ilkelerini takip eden sanatçıların yerini şahsına münhasır tavrı, hür anlatım şekli olan resim sanatçıları alır.

Rusya'nın yıkılmasıyla Azerbaycan'ın serbestliğini kazanması neticesinde devlet, resim sanatındaki değişimlerin ana unsurlarını belirlemiştir. Azerbaycan'da meydana gelen sosyopolitik, sosyoekonomik ve sosyokültürel hadiselerin resim sanatındaki yansımaları tarihsel süreci iyi tahlil edilmelidir. Günümüz Azerbaycan resim sanatındaki yeniliklerin daha iyi analizinin yapılması hasebiyle serbestlik öncesi ve sonrası zamanın ele alınması gerekir.Bu

minvalde Azerbaycan resim sanatının değişim/dönüşüm basamakları ve ilerlemeler daha iyi anlaşılacaktır.

Bağımsızlık Öncesi Azerbaycan Resim Sanatı

II.Dünya savaşının sonucunda SSCB ulu bir muvafakiyet elde etmiştir. Harp nihayetinde Sovyet Birliği'nde eğitim, sanat, şehirsal yenilenme, mimarî, ekonomik ve başka dallarda yenilik devinimlerini ateşlemiştir. Yıkılmış, yerle yeksan olmuş müze, mektep yapılarının yerine yenileri inşa edilmiştir. Devleti harpten önceki haline sokma çabaları bütün sanat dallarında gelişimi beraberinde getirmiştir. Harp sonrası sanatsal faaliyetlerin ivme kazanması, SSCB'de bulunan sanatçıların aralarında kaynaşılmasının başarılması, sanatın ilerlemesine önemli ölçüde etki etmiştir. (Önen & Karahan-İnan, 2019).

1954-1958 senelerinde SSCB'de peşisıra sergiler düzenlenmiş ve sanatın problemlerine çare arayan sanatsal içerikli toplantılar tertip edilmiştir. 1954 senesinde Moskova'da sanatın gelişmesine el atmak için Sovyet devletleri ressamlarının yapıtlarından meydana gelen onlarca sergileme açılmıştır. 1955 senesinde ise Azerbaycan'ın başşehiri Bakü'de ilk senelerdeki sanat faaliyetleriyle alakalı problemlerin çözümü konusunun kritiği 2. Ressamlar Kongre sergisi açılmıştır. Bütün bu yapılan yenilikler Azerbaycan resim sanatının ilerleyişinde değerli çıkış noktaları meydana getirerek yapıtlarda da ortaya çıkmıştır. Nihayetinde devlet ressamları peşisıra ödül kazanarak Sovyet ülkeleri içinde adlarını duyurmuşlardır. Örneğin bu kişiler içinde; Mikayıl Abdullayev, Tahir Salahov, Settar Behlülzade gibi kişiler bulunmaktadır. (Manafova, 2016).

1953 senesinde Stalin'den sonra baskı siyasetindeki azalma devlette millî unsurların, ananevî hâl durumunun oluşmasına sebep olmuştur. 1957 senesinde Kruşçev'in başa geçmesiyle rahat bir devre girilmiş ve Azerbaycan resim sanatçıları, Sosyal Gerçeklik kaynağından hareketle ulusal ananevi kıymetlere doğru, değişik biçimlerde ürünler meydana getirmişlerdir. (Babayev, 1999).

Altmışlı senelerede Azerbaycan resim sanatında taze yaklaşımlara denk gelinmiştir. Bu dönemdeki kaba tarzla oluşturulan ürünler duygusal yönelimleri de içinde barındırmaktadır. Halkın gündelik hayatını realist bir üslupla ürünlerine aktaran sanatçılar, dışavurumcu tip özelliği barındıran ürünler ortaya koymuşlardır, meydana getirdikleri tiplere romantik açıdan yaklaşmışlardır. Toplumsal gerçekçi tarzda ürünler oluşturan altmışlar toplumu sanatçıları dev ebatlı tual resimlerinin yanında pek çok yaşamsal alanda karma ürünler de meydana getirmişleridir. Bu senelerde yönetimin ağır katı tutumu benimsemesine karşı Tahir Salahov, Tuğrul Nerimanbeyov, Rasim Babayev, Cevat Mircevadov gibi Azerbaycan ressamlarının

ananevi duruşu ve millilik kaygıları münhasır yorum şekliyle ürünler oluşturmaya sebebiyet vermiştir. Bununla “Abşeron Okulu” ismi çerçevesinde sanat okulu meydana gelmiştir. (Cebraioğlu, 2009).

80’li senelerde halkta zamanla çoğalan geçim bunalımları, SSCB yönetimine zıt saklı unsuriyet barındıran devinimlerin start almasına ve milli kıymetlere önemli ölçüde değer addetmesine olanak sağlamıştır. Ulusal ve milli kıymetlere yönelim durumu sanatçılar açısından aleni bir biçimde gerçekleşir. Bununla birlikte ananevi duruş gösteren sanatçılar minyatür ve halk sanatlarından etkilenerak ürünler meydana getirmiştir. Adalet Bayramov, Elçin Aslanov, Senan Kurbanov, Mezahir Avşar gibi şahsiyetlerce Peyker Grubu oluşturulmuştur. (Cebraioğlu, 2009). Durağan ve tekrardan oluşum devrinde meydana gelen orijinal ve milli sanat şekilleriyle sanatçılar, modern Azerbaycan fotoğrafında değişik tutumların meydana gelmesini sağlamışlardır.(Ahmedov, 2000). Bütün bu olanlar ulusal ürünleri, milliği vitrine alarak, tenkitli tutum gösteren genç gazetelerin yayımlanması ulusal künye farkındalığının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Gorbaçov’un başa geçmesiyle benimsediği kurallar neticesinde Azerbaycan sanatçıları öz usluğ duruşlarını hür bir şekilde sergilemişlerdir. (Uzun, 2010).

Bu senelerde cihanda milletlerin anannevi, ahlâkî yaşama dönme ve benimseme yönelimleri hızlanmıştır.. Azerbaycan sanatçıları da ananevi faktörlerden faydalanarak modern resim bakışlarının çoğalmasını başarmışlardır. Çünkü milleti millet eden, orijinal görüş meydana getiren ananevi faktörler, gelenekler, özgünlüğü ortaya koymaktadır. (Abbasov, 2008).

86 senesinde Tiflis'te organize edilen Kafkas ülkeleri ressamlarının Bienal sergisi ve Moskova'da organize edilen Sovyet Azerbaycan Sanatı sergisinde reformist, irdeleyici özellikler barındıran, kendilerine has anlatım şeklini ürünlerine aksettiren sanatçıların; Ferhat Halilov, İsmail Mamedov, Siruz Mirzezade, *Fikret Haşimov*, Kayyur Yunisov, Ferman Gulamov, Ağali İbrahimov'un ürünleri vitrine çıkmıştır. Sanatçılar en fazla günlük yaşamın sıkıntılıları, psikolojik durumu, duygu hali, ulusal künyenin irdelenmesi benzeri manalar barındıran ürünler ortaya koymuşlardır. (Enveroğlu, 2005).

Teymur Daimi, (2002) çalışmasında 1985-1990 senelerini, Azerbaycan da içinde olmak üzere, bütün SSCB devletleri sanatı için Altın çağ diye adlandırmıştır. Sanatçı, Demir Perde'nin son bulması ve serbestliğin elde edilmesinin hür ve tasarımcı olanaklar sağladığını dile getirir. Bununla birlikte 90'lı senelerde millilik,yerellik, ananevilik ve ulusal kıymetleri içinde bulunduran ürünler meydana gelmeye başlamıştır.

1980'li ve 1990'lı senelerde sanatçıların ürünlerinde düzlem üstünde göze çarpan alışık olmayan renk prizmasından süzölmüş fırça dokunuşları, pozisyonunu doku ve kontrast etilerle meydana gelen taze bir duruşa bırakmıştır. Sanatçılar plâstik ve estetik sıkıntılardan sıyrılan ürünlerinde millilikle birlikte, simgesel deyişe yakın resimler meydana koymuşlardır. 90'lı yıllar Azerbaycan resim sanatına değişiklik ve çoklu renk katan sanatçılar içinde F. Haşimov, F. Gulamov, A. Sadıkzade, E. Askerov adlı kişiler bulunmuştur. Bu sanatçılardan başka sanata taze girişen Azerbaycan ressamaları, 1980'lerde meydana gelmiş olan sanat ananesine, taze metot olanaklar ve modern öğeler renklilik katmışlardır. (Enveroğlu, 2005).

Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Resim Sanatı

1990 yılından sonra SSCB yönetiminin yetmiş senelik egemenliğini son bulmasıyla Azerbaycan'ın serbestliğini elde etmesi, jeopolitik, siyasal, kültürel ve toplumsal durumlar, gerek halklı, gerekse sanatı üst seviyede değiştirmiştir. (Önen & Karahan-İnan, 2019).

Azerbaycan Cumhuriyeti ülke ve olarak birlikte hürlüğünü Karabağ Savaşı'nda ve ulusal hareketi sırasında binlerce şehit vererek elde etmiş ve çetin şartlar içinde dik kalmayı başarmıştır. Bu devir sanatçıları sanatın yanında, bizzatihi harba dahil olarak yurt savunmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. “Bu devri bizzat yaşayan devrin sanatçıları, dönemi ve ertesini yorumlayan ürünleriyle yaşananlara yabancı olmadıklarını kanıtlamışlardır.” (Başbuğ, 2016). Bilhassa Ferman Gulamov, Vagif Ucatay, Nevai Metin, Ebölfez Ferecoğlu, Asef Azerelli, Rafael Muradov, Altay Hacıyev, Rıza Avşar gibi şahsiyetlerin Karabağ temalı ürünleri Azerbaycan'ın millet ve ülke beraber harb döneminde içinde bulunduğu yaşam savaşını, keder ve dramlarını, ürünlerine yansıtmaktadır (Askerova, 2016).

Azerbaycan'da harbi tüm çarpıcı yönlerini tasvir eden resimlerin barındırıldığı “Hocalı ve Asırlar- Nesiller” adlı resim müsabakaları Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Azerbaycan Ressamlar Birliği ile beraber düzenlenmiştir. Sergide bulunan ürünlerinde harpte beşerin feryadını, ızdırabını tablolarına aktaran, “Hocalı Soykırımı” mezalimini temasıyla çalışmalarına dahil eden şahsiyetlerinden biri de Nazim Mammedov'dur. Yaşamı erken sona eren sanatçı harbin yok edici tesirini, felaket boyutlu tasvirlerini münhasır renk ve tarzıyla anlatmıştır (Askerova, 2016).

Harpten sonra Azerbaycan resim sanatı mederleşme ve ilerleyiş moduna geçmiş, zengin gelişim dalları meydana getirilerek zenginlik yaşanmıştır. Mikayil Abdullayev, Maral Rahmanzade, Elibey Rzaguluyev, Büyükağa Mirzezade, Settar Behlölzade, Rasim Babayev, Nadir Abdürrahmanov, Veciha Samedova, Tuğrul Nerimanbeyov, Tahir Salahov, Gayyur

Yunus, Ferman Gulamov, Halida Seferova, Jevad Mirjevadov gibi birçok şahsiyet bu anlamda değerli roller üstlenmişlerdir. (Rengkarlıq, 2023).

Geniş geniş seyirci kalabalığı olan, bazı topluluklarda bilinen öz sanatsal künyesini, üslubunu tam bir şekilde meydana koyan *Fikret Haşimov*, *Sirus Mirzezade*, *Ferman Gulamov*, *Geyyur Yunusov* gibi şahıslarla ortak zamanın sanatçıları içerisinde yerini almıştır. Azerbaycan resim sanatının büyümesine atıfta bulunan T. İbrahimov (1991) çalışmalarında engellerden ve men edilmişlerden sıyrılabilen sanatçıların orijinal tabir şekilleriyle ananevi kıymetlerden başlayarak modern ürünler meydana getirdiğini ve olgunlaşmasına büyük etkilerinin olduğunu bildirir.

1990'lı senelerde ekonomik, jeopolitik sıkıntılar olsa da, ülkece dik durmayı başarabilen Azerbaycan siyasal, kültürel ve sanatsal alanlarda büyük bir olgunlaşma dönemine girmiştir. Bununla birlikte sanatçılar, dikte edilen hakim görüşün zararlarından sıyrılarak taze kavrayış üslubunu içinde bulunduran ürünler ortaya kaymaya başlar. Ayrıca, Türklük, İslâmcılık, milliyetçilik benzeri görüşlerin bulunduğu bu devirde Azerbaycan sanatçıları dinsel içeriklerin de bulunduru ürünler oluşturmuşlardır. 1995 yılında Bakü'de dini temalı ürünlerin bulunduğu "Bayramdanbayrama" sergisi bu durumun sergilenmesi mahiyetindedir. Sosyal Gerçeklik durumunun egemen bulunduğu senelerde ilgi çekemeyen ürünler bununla birlikte seyircilerden özlenen alakayı çekmiştir. (Askerova, 2016).

2000'li senelerde Azerbaycan resim sanatı, alışma devrini geçirmiş ve ülke seviyesinde mühim oluşumlar meydana gelmiştir. Ülkenin eğitim ve kültür tutumunda gerçekleştirdiği farklılıklar neticesinde Azerbaycan Devlet Ressamlık Akademisi (ADRA) oluşturulmuştur. Bütün sanat dallarını kendi bünyesinde barındıran Akademi oluşturulduğu an itibari ile Azerbaycan sanatına değerli gelişimler sağlamıştır. Konferanslarla kazanılan modern sanat tarihi birikimlerinin sınırlı olduğu dönemde Akademi'nin oluşturulması bu vaziyetin işler bir hale gelmesine olanak sağlamıştır. (Daimi, 2002). Tümümüyle ele alındığında 2000'li seneler Azerbaycan sanatında zenginliklerle kendini geliştiren olaylardan oluşmuştur. Gene bu senelerde Haydar Aliyev Vakfı kurulmuştur. Vakıf bütün dallarda değerli gelişimler göstermekte ve sanatımızın taze ilerleme basamağına tırmanmasına değerli oranda zenginlik sağlamaktadır. Eğitim, sağlık, spor ve en değerlisi kültür ve sanat dallarında ananenin sürmesi, reklamının yapılması konusunda kayda değer atılımlar yapmıştır. (Müzefferli, 2011).

Bağımsızlıktan sonra Azerbaycan resim sanatı Sosyal gerçeklik tutumları, simgesel muamele ve kavramsal tabir üslubu ile zenginliğe ulaşmıştır. 70 senelik dominantlığını muhafaza eden politıklardan sıyrılmayı başarabilen şahsiyetler cihandaki sanatsal değişimlere uyum sağlayarak hür tabir şekilleriyle ürünler meydana getirmişlerdir. (İbrahimov, 2013).

Netice itibari ile 1920-1990 seneleri bandında Azerbaycan mülkünde hakimiyetini devam ettiren SSCB, Azerbaycan sanatına Sosyal realizm tutumunu dikte ederek sanatın tek tek düze olarak ilerlemesine sebep olmuştur. Sovyetlerin dağılmasıyla, Azerbaycan ülke ve halk el ele hür serbestliğini kazanmış ve bu zor sıkıntılarla dolu dönemi aslını, lisanını, ananevi ve ulusal değerlerini muhafaza etmiştir. hürlük ve ulusal künye savaşları, vatani bütünüyle elde tutmak amacıyla yapılan mücadeleler, ülkede ulusal kıymetlere değer verme iştahını arttırmıştır. Hür serbestliğin elde edilmesiyle komşu devletlerle olan engeller yok olmuş, Azerbaycan Cumhuriyeti çoğu ülkelerle birçok sanat dalında zengin ilişkiler kurmuştur. Hür devletin kurulmasından sonra bütün cihan devletleriyle kültürel ve sanatsal temaslar kurulmuş, globalleşen cihan sanatıyla kaynaşmaya uğraşan şahsiyetler meydana gelmiştir.(Önen & Karahan İnan, 2019). Bunlardan biri de Fikrat Hashimov'dur.

Türkiye'deki Bazı Azerbaycanlı Ressamlar

Ali Bey Hüseyinzade (Prof. Dr. Hüseyinzade Ali Turan).

Azerbaycan bayrağındaki üç rengin resamı olarak kabul edilen büyük sanatçı, Türkiye'de Prof. Dr. Hüseyinzade olarak tanınır. Ancak aynı sanatçı, Azerbaycan'da Ali Bey Hüseyinzade olarak bilinir. "Yerli ve milli Azerbaycan Damgası'ndaki boyalarla sembolü de Onun "Türkleşmek, İslamlaşmak, Avrupalaşmak" formülünün renklerle ifade biçiminin ta kendisidir. Hiç şüphe yok ki konu sadece boya ve tuvalden ibaret değil, konu aynı zamanda, derinde temel dışında demir köktedir. Ali Bey yalnız Azerbaycan'da değil tüm Türklük etrafında kavim, kendini fark etmenin hür düşüncesinin sadece sanatçıyı değil aynı zamanda yapı mimarıdır. Hiç şüphe yoktur ki bu manada yalnız Mehmed Emin Resulzade ve Neriman Nerimanov değil, aynı dönemde Ziya Gökalp ve Mustafa Kemal Atatürk de Ali Bey Hüseyinzade'den başlamıştır.." (Terlan, 2015).

Sanatçının önemli çalışmalarından biri olarak kabul edilen "Şeyh Şamil" portresi kızı Feyzaver Hanım'ın evinde yer almaktadır. Bu çalışma aynı zamanda derin bir kompozisyon ve ruh haline sahiptir. Şeyh Şamil'in kendisi ve Remzi adında birine Arapça olarak yazdığı mektubunda; "Rusların Kafkaslarda işgal ettikleri toprakların" Sıtk-ı sevapla Müslüman tohumlarına ait olduğu belirtilmektedir.. Portrenin sol kısmında ise Kafkasya'nın o dönemdeki jeosiyasi durumunu ortaya çıkaran küçük harita, ve alt tarfta Şeyh Şamilin mührünün bir benzeri bulunmaktadır. Azerbaycan'da A. B. Hüseyinzade'nin üç tablosu vardır. Bu eserlerden en önemlileri "Şeyhuislam'ın Portresi" ve "Bibiheybet Mescidi", sanat dostlarıyla sergilenmiştir. (Terlan, 2015).

Sanatçı; medeniyetimizin mihenk taşları olarak kabul edilen Türkçülük ve Turancılık faaliyetlerinin yanında, iki ülkede de plastik sanatların gelişiminde oldukça önemli katkıları olmuştur (Terlan, 2015).

İbrahim Safi.

İbrahim Safi, Cumhuriyetin ilanında hemen sonraki yıllarda (1924-1925) Gazi Mustafa Kemal'in portresini çizen ressamlardan biridir. Sanatçı I. Cihan Harbi'nden sonra Türkiye'ye yerleşmiştir. Safi, Nahçıvan Bölgesi'nin Şerur kasabasında doğmuş ve kendisi daha üç yaşındayken aynı zamanda ozan olan babasını kaybetmiştir. Büyük sıkıntılar içerisinde geçen çocukluk yıllarında sanatçı resim yapmaya meyletmiştir. Çizime ve sanata olan tutkusu, onun Moskova Güzel Sanatlar Akademisi'ne yerleşmesini sağlamıştır. Oldukça çalkantılı süreçler geçiren Rusya'daki bu okul Alman ekolünün altındaydı. Bu süreçte Rusya'da yaşanan içi karışıklıklar, imparatorluğun büyük çalkantılar yaşamasına neden olmuştur (Terlan, 2015).

İbrahim Safi, Türk resim sanatında alışılmışın dışına çıkıp çığır açmış bir sanatçıdır. Safi; , Nazmi Ziya, İbrahim Çallı ,Namık İsmail, Hikmet Onat ve Feyhaman Duran tarzında Türk Empresyonistlerin etkisinde /tesirinde kalmıştır. Safi; resim sanatında tasvirden ziyade renk ve ışık uyumuna dikkat etmiştir. Sanatçının en belirgin özelliği, yoğun renk vurgusu ve dokusal bir sisteme sahip olmasıdır. "En iyi eğitimci doğadır, ressamın öğretmeni doğanın kendisidir." anlayışına sahip olan sanatçının eserlerinin büyük bir bölümü konusunu doğadan almış olması tesadüf eseri değildir (Terlan, 2015).

Ekber Kazım Muğan.

Ekber Kazımbeyov, Ülkemizde "Ekber Kazım Mugan" ismiyle bilinmektedir. Kazımbeyov, İbrahim Safi gibi Kafkaslardan göçüp gelen bir sanatçıdır. Sanatçı, Kars'a yerleşip Azerbaycan'dan gelen muhacirlere yardım etmek amacıyla Cemiyet-i Hayriye (Hayriye Cemiyeti) adıyla kurulan teşkilatta Mıntika Müdürlüğü görevini üstlenmiştir. Ekber Kazım Muğan'ın yapıtlarında Rus resim sanatının etkisi ve öğrenim gördüğü yıllarda Rus sanatında var olan Alman Ekolü'nün etkisi bariz bir şekilde görülmektedir (Terlan, 2015).

Prof. Ali Verdiyev.

Azerbaycan Toplum Ressamı olarak bilinen Prof. Ali Verdiyev, eğitimini ilk önce Azerbaycan'da sonra Petesburg Güzel Sanatlar Akademisin'de bitirmiştir. Verdiyev, akademik çalışmalarını bitirdikten sonra Azerbaycan'a dönmüş ve çalışmalarını burada sürdürmüştür. Daha öğrencilik yıllarında eserleri uluslararası platformlarda sergilenen Verdiyev, büyük resam olma yolunda önemli bir adım atmıştır. 50 yıllık sanat yaşamında oldukça üretken bir

performans ortaya koyan sanatçı, dönemin çekişmeli olaylarını tablolarında işlemiştir. Aynı zamanda sanatçı oluşturduğu obrazların doğallığı ile dikkatleri üstüne çekmeyi başarmıştır. Sanatçı statükocu bir anlayışa sahip olmak yerine yenilikçi olmayı tercih ederek mükemmel eserler ortaya koymuştur (Terlan, 2015).

2000’li yılların başlarında Türkiye’nin farklı şehirlerinde/bölgelerinde personajlar oluştururken bölgesel farklar ve lehçe farklarını derin bir psikoloji ile oluşturma başarısını göstermiştir. Yağlı boya ile çalışmayı tercih eden Verdiyev, eserlerinde; lirik ve dramatik anları başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Halk sanatından gelen dekoratif, parallerin kompozisyonu, bedii vasıtalar, ölçülerde netlik, renkler dizisi gibi unsurları etkin bir şekilde kullanmıştır. Dün ile bu günün sentezini başarılı bir şekilde ortaya koyan sanatçı, geleneksel sanat anlayışından oldukça etkilenmiştir (Terlan, 2015).

Elmas Hüseyinov.

Azerbaycan Devlet Sanatçısı olan ve aynı zamanda Azerbaycan’da monumental sanatın gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Elmas Hüseyinov, sadece belli alanlarla sınırlı olan bir sanatçı olmayıp bununla birlikte kitap dizaynı kısmında da önemli yapıtlara ortaya koymuştur. (Terlan, 2015).

Millî ve manevi aidiyetimize ait olduğu düşünülen koloriti, bedii materialın ifadeliliği ile birlikte , eserlerinde Fransız empresyonizminin, sürrealizimin , kübizminin unsurları da geniş bir şekilde yer almaktadır. Erzurum’da çeşitli sergilere katılan sanatçı, buradaki eserlerinde Türk dünyasını ve doğasını dile getirmekte ve bu konuları belli periyotlarla tablolarında aksettirmektedir. İnsan ruhunun/kalbinin psikoloji süerçlerini başarılı bir şekilde işleyen sanatçı, hüznün, hoş duygular yaşatan ağaçlar ve çiçekler sanatçının fırçasında kendine özgü bir tarzda yer bulmuştur (Terlan, 2015).

Mir Celil Seyidov.

Mir Celil Seyidov, yapıtlarında gördüklerini ve gözlemlediklerini etkin bir şekilde uygulayan ve onları aynı zamanda dikkat çekici bir şekilde ortaya koyan sanatçılardan biridir. Seyidov, aynı zamanda Azerbaycan Devlet Sanatçısıdır. 1980’li yılların sonuna kadar yaptığı eserler genellikle; figüratif, soyut ve mekânsal boyutlu akademik bir tarz oluşturmuştur. Yapıtlarında/eserlerinde sağlam bir desen anlayışını dışa vurduğu gerçeküstü eğilim çoğu zaman yaşadığı toplumun sosyopolitik ve sosyokültürel etkilerini yansıtmıştır. Sanatçının çalışmaları dönemin eleştirmenleri tarafından oldukça rağbet görmüştür. Eserlerin konuları genellikle resmi düzenin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmasına rağmen bazen de karşıt duruş ortaya koymuştur (Terlan, 2015).

Sanatçının 1990'dan sonra ürettiği yapıtlarını ayrı bir kategoride ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu yapıtlarında sanatçı, nesneden bağımsız olmamakla birlikte “figüratif sürrealist” tarza karşı özgürlükte düşünsel alanda soyutun kavram içeriğini oluşturmuştur. Eserlerindeki görsel görünümler fırça tuşlarında kendini belli etmektedir. Yapıtlarında yer alan şekkileri plastik şekiller haline dönüştürmek için çizgili ritim dinamiğini etkili bir şekilde kullanmıştır (Terlan, 2015).

Sanatçının çalışmalarında müziğin etkisi renklerde kendini göstermiştir. Özellikle kayıklar serisinde yaratıcılık figürlerin gölgesel varlık ve yokluk armonisini ortaya çıkarmıştır. Bu seriden hareketle tablolarında özellikle de *kökçünler* isimli yapıtında bu gizem kendini göstermiştir. Ressam çalışmalarında yalın ifade yöntemiyle çok bilgi aktarmayı başarmıştır. Figürlerinin yüzlerine gölge etkisi oluşturarak gölgesel hava vermiş ve sanatseverlerin beğenisini sağlamıştır. Yüz şekillerinin sisler içinde tasviri yapıtlarında gizemlilik sağlamış , yumuşak renk tonlamaları bu gizemi daha da artırmış (Terlan, 2015).

Asim Resuloğlu.

Asim Resuloğlu, Azerbaycan'ın oldukça güzel bölgelerindenki Şeki'de doğmuş ve yaşadığı yöredeki doğal güzelliklerini yapıtlarında yansıtmıştır. Çocukluğundan itibaren yaşadığı çevredeki güzellikler onun boya ile tanışmasını sağlamıştır. Şeki'nin ulu dağları, geçilmez zümrüt ormanları, temiz iyi yürekli sırdan insanları onun yapıtlarının konusu olmuştur. (Terlan, 2015).

Massacio, Tintoretto'dan etkilenen sanatçı, Kandinsky'den de renk ve ruh uyumu almıştır. Çeyrek asıra yakın bir zamandır ki, sosyopolitik sorunlar içinde debelenen Azerbaycan halkı ve bu halkın sanatçıları, üretken insanları da doğal olarak belli sorunlarla uğraşmak zorunda kaldılar. Bu durum sanatçıların eserlerinin esas konusu oldu. İşte Yıkılmış Memleket, Başsız Memleket, Doğunun Faciası, İnsan Maskeleri vs. gibi yapıtlar Asim Resuloğlu'nun yaratıcılığında önemli katkıları olmuştur. (Terlan, 2015).

Nazim Mehmet.

Türk Masalları, Anderson Masalları Kayseri'deki “Papatya” matbaasında basılan serisi vb. çocuk kitapları için illüstrasyonlar yapan sanatçı aynı zamanda çalıştığı bölümde Bölüm Başkanlığında yürütmektedir. Bu matbaa ile çalışmalarını sürdürmektedir.. 2006 yılında “Tasvirde İnsan Figürü” isimli resim ders kitabını yayınlamıştır. (Terlan, 2015).

Almanya, Türkiye, Azerbaycan vb. ülkelerde karma ve kişisel sergilere katılmıştır. Türkiye de ortaya koyduğu eserlerinde birçok farklı sorunları resimlerinde konulaştırmıştır.. “Boşluk” isimli yağlı boya eserinde Sanatçı'nın anlattığı, zamanın derinliğini

ve sonsuzluğunu vurgulamaktır. Gerçeküstü üslupla ele almış eserde; birbiriyle tezat oluşturacak mahiyette yalın geometrik formlar, kompozisyonun asıl unsurları olarak belirlenmiştir. .Asıl dikkati kendisinde toplayan feza boşluğunda varolan küre de tuvale gizemlilik katmıştır (Terlan, 2015).

Teymur Rzayev.

İstanbul’da hayatına devam eden sanatçı çalışmalarında akıcılığı ve ahengi kendine özgü tarzı ile dikkat çekmiştir. Yapıtlarındaki renk tercihi, hafif fırça tuşları ile dolgun ışık-gölge geçişlerini ustalıklı ele alması sanatçının ileri düzeyde klasik sanat bilgisine sahip olduğunu göstermektedir. İstanbul’da hayatına devam ettiği senelerde farklı konuları işleyen sanatçı, “Paradoksun Zaferi” isimli yağlı boya tablosu ile işlenmiş klasik tarzın dışına çıkarak içinden gelen seslerden ilham alarak fırçasını o yönde kullanmıştır. Resimdeki mavi fon yükseklerde; gözlerde, gönüllerde, karmaşık duyguların oluşturduğu kalp, formundaki beyaz güverzin Ressam’ın iç dünyasındaki başarının simgesi gibi seslenmektedir. Yapıtın başlıca hedefini oluşturan bu başarı, aslında duyguların zaferidir. Hem dekoratif bakımdan, hem de kompozisyon çözümlemesindeki değerli sonuç gerçekte sanatçının duygularının zaferidir. Ressam duygularının yansımaları gibi şakıyan etrafta uçuşan renkli kâğıt parçaları bayram coşkusu oluşturarak, zafer sembolünü ifade etmektedir. Vuslatın zaferini yaşayan sembolik güvercinleri de ilk tebrik eden esere ayrı bir dinamizm ve masumiyet katan bu renkli unsurlardır. Ressamı bu zafere taşıyan Türk Dünyası’na hissettiği derin duygulardır (Terlan, 2015).

Türkiye’ye gelmiş Azerbaycan’lı sanatçıların ortak özelliği Rusya’da aldıkları eğitimi ülkemize taşımış, ülkelerinde yaşadıkları toplumsal-politik karmaşayı halkının bu çalkantılı dönemden kurtulup zafere ulaşma inancını, ezilmişlikten özgürlüğe attıkları adımları çeşitli renk ve kompozisyonlarla ortaya koymuş Türk ressamlarla etkileşim halinde olmuş bizdeki kahramanları da zaman zaman resimlerine konu olarak kullanmışlardır. Genelde zafer temalı resimler yapmaları da geçmişlerine duyarsız kalmamaları ve geleceğe olan inançları bunda etkili olmuştur. Geçmişten günümüze Azeri-Türk ressamlar birbirlerinden etkilenmiş ortak acı ortak zafer ülküsüyle hareket etmişlerdir.

Fikrat Hashimov’un Hayatı

Fikrat Hashimov 1948 yılında Azerbaycan’ın Şahbuz şehrinde doğdu. 1970 de başladığı ve 1974 yılında Rusya’da bulunan St. Petersburg State University, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü’nden lisansını tamamladı. 1976 yılında yine Rusya’da bulunan St. Petersburg State University, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı’nda tezsiz yüksek lisansını

tamamladı. 1991 yılında başladığı ve 1993 yılında Azerbayca'da bulunan A. Hüseyinzade Adına Azerbaycan Devlet Medeniyet ve İnce Sanat Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı'nda sanatta yeterliğini verdi. 1995- 2016 yılları arasında Doç. Dr. olarak Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nde çalıştı. 2016 yılında Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden biri olan Atatürk Üniversitesi'nin Sanat Bölümü'nde profesör unvanını aldı.2019 yılında kanserden vefat etmiştir.

Araştırma Alanları:, Sanat, Resim ve Plastik Sanatlar Sosyal ve Beşeri Bilimler üzerinedir. İleri derecede Türkçe, Rusça ve Azeri dilini bilmekteydi.

1971 yılında Moskova, SSCB'de düzenlenen Tüm Genç Sanatçılar Birliği Sergisi'nde bronz madalya aldı. 1983 yılında Prag, Çekoslovakya'da düzenlenen ve Azerbaycan ve Çek sanatçıların ortak sergisinde sunduğu "Dostluk Paleti" eseriyle Çekoslovakya Gençlik Birliği madalyası aldı. 1986 yılında Tiflis, Gürcistan'da düzenlenen Transkafkasya Cumhuriyetleri Bienalisergisinde altın madalya aldı.1999 yılına kadar Azerbaycan Devlet Kültür ve Sanat Üniversitesi'nin Resim Bölümü'nde bölüm başkanı olarak çalıştı. Atatürk Üniversitesi'nde çalışırken "Kültür Köprüsü Oluşturan Resim Sergileri" ve "Çağdaş Sanatta Geleneksel Motiflerin Boya ve Baskı Sistemi İle Uygulanması" adlı projeleri yürüttü.

Eserleri Azerbaycan, Rusya, Türkiye, Fransa, ABD, Hollanda, Almanya ve Çekoslavakya'daki özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. Bunlar:

- Azerbaycan'da bulunan Azerbaycan Cumhuriyeti Sanatçılar Birliği, R. Mustafayev Azerbaycan Devlet Sanat Müzesi, Azerbaycan Kültür Bakanlığı.
- Rusya'da bulunan;Rusya Sanatçılar Birliği, Rusya Kültür Bakanlığı, Rusya Sanat Fonu, Devlet Tretyakov Galerisi.
- Çekoslavakya'da ise Çekoslovakya Sanat Fonu.

Ayrıca Fikret Haşimov çok sayıda uluslararası serginin üyesidir.

Yazılı ve Görsel Medyada Fikret Haşimov

EGE Üniversitesi, Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisi ve Baskı Müzesi işbirliğiyle "Sanatçı Dokumaları" sergisi açıldı. Rektör Prof. Dr. Candegir Yılmaz ve Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Atilla Silkü de sergiye katıldı. Sergide, Anadolu'nun dokuma sanatına çağdaş sanat anlayışıyla yeniden hayat veren Julie Upmeyer, Mike Berg, Anna Heindenhein, Thomas Büsch, Jochen Proehl, Fikret Haşimov, Debavil Kara ve Hüsamettin Koçan'ın eserleri yer alıyor. Dokuma zanaatını çağdaş sanatla yeniden buluşturan sanatçıların kendi özgün sanat dillerini yansıtan birer yapıtları daha yer alan etkinlik yapmışlardır("Ünlü ressamlar", 2010).

Ünlü ressam Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından düzenlenen "Erzurum 1. Uluslararası Resim Sempozyumu" etkinlikleri devam ediyor. Sempozyumun küratörü Prof. Dr. Bünyamin Özgültekin ve Doç. Dr. Mehmet Kavukçu ile Doç. Dr. Fikret Haşimov Sanat Galerisi'nde resim yapmaya devam eden ressamı ziyaret ederek çalışmalarını hakkında bilgi aldılar ve onlarla sohbet ettiler ("Dokuma sanatla buluştu", 2012).

Fikret Hashimov'un Sanatsal Yaratıcılığı

İlk sanat eğitimini Azerbaycan'da alan Devlet sanatçısı Fikret Haşimov, sonra ise Saint Petersburg'ta İ. Repin Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'nde almıştır. Daha sonra ülkesine dönüş yapan sanatçının üretkenliğindeki hisler 1970-1980'li yıllarda yapıtlarında melankolik kadın suretlerinde yansıması görülmüştür.. İnce ve zarif figürlerde; neşe; derin düşünce sanat severleri güzel anılara götürmüştür. Haşimov bu icazkâr figürlerin hepsinde esasen bir surat konseptinden yola çıkmıştır. Kadın melahetini, güzelliğini, annelik hissiyatını gibi durumları bir araya getirme başarısını göstermiştir.

Fikret Haşimov uzunca bir zaman Bakü Güzel Sanatlar Fakültesi'nde, Resim Bölümü Başkanı görevini yürütmüştür. Sanatçı Türkiye'de ele aldığı güncel konular, yeni renklere eklenmiştir. Bünyesinde farklı toplulukların kültürünü diri tutan Anadolu coğrafyası, icazkâr doğası, baştan başa "yaşayan müzeleri" ile her zaman Azerbaycanlı ressamlardan etkilemiştir. Her dönemde olduğu gibi günümüzde de Türkiye'de sanat çalışmalarını yürüten Azerbaycanlı ressamlarının eserlerinde bu kültürün etkileri yoğun bir şekilde görülmüştür. Ülkemizdeki zengin güzellikler Azerbaycanlı sanatçıları derinden etkilediği için bu güzellikleri yapıtlarında sıkça görülmüştür.

Sanatçı, düşünce ve yaratıcılığı birbiriyle ilintili bir durum olduğunu belirtir. Zamanın ritmine ve zamanın duygusuna uygun olarak kendine özgü çalışmaları ile tanınmıştır. Özellikle "Besteci Kız", "Sabahın Şarkısı" gibi aynı türden melankolik, görünümlü kız resimleri birbirine benzemesine rağmen mekân-figür-cisim üçlüsünün zeminde birbirinden farklı plastik etkileriyle birbirlerinden ayrılırlar. Sanatçının art arda bireysel varlığın dış mekândan sıyrılıp iç mekâna, özellikle ev mekanına kapanmasıyla yeni ve derin manalar yüzeye çıkmıştır. Adeta varlık iç mekânda daha önceden aldığı soluk, kullanılan eşyalar, tuttuğu mekânı yeniden keşfetmeye başladığı hissini oluşturmaktadır. Fikret Haşimov, yapıtlarında ulusal gelenekleri ve toplumdaki farklılıkları ustalıkla aktaran sanatçılardan biridir. Yapıtlarında yoğun bir felsefi anlam vardır. Zaman ve mekan açısından Türk Dünyasını bir bütün olarak ele almaktadır. Yaşının olgun döneminde edindiği tecrübe ve yeni çevre sanatçının yeni bir kimlik arayışlarında olduğu eserlerinde/yapıtlarında açık bir şekilde görülmektedir.

Saint Petersburg ve Sanat Mantığı

Petersburg, bataklıkların kurutulmasıyla kurulan bir kent olup, hem fiziksel (Avrupa ile o zaman kadar ki en güçlü ilişki kurulmuştur) hem de simgesel olarak Avrupa'ya açılan bir pencere olarak tasarlanmıştır. I. Petro, Rusya'nın başkentini, bu güzide ve pencereleri Avrupa'ya açılan yeni şehirde kurarken öncelikli bir amaca sahiptir. O yüzyıllara dayalı bir gelenek olan ve dinsel havası ile öne çıkan Moskova'nın etkinliğini bitirme düşüncesinden hareket etmektedir. Bu düşünce, Rus tarihinin temiz bir sayfada yeni bir başlangıcının yapılması düşüncesi üzerinde temellendirilmektedir. Bu yeni şehirde her şey Avrupa'yı örnek alacak şekilde tasarlanmış ve bu nedenle Petersburg'un bir kent olarak kuruluşu baştan sona İngiltere, Hollanda, Fransa ve İtalya gibi ülkelerden getirilen yabancı mimar ve mühendislerce planlanıp tasarlanmış ve hayata geçirilmiştir (Berman, 1999).

I. Petro bataklıklar üzerine kurulan bir şehir inşa ederek Batı'yı örnek alan ve Moskova'ya rakip şehir üzerinden (St. Petersburg) mimari ve sanatta Rus modernizmini başlatmıştır. XVII. yüzyıl boyunca Petersburg, yeni seküler ve resmî kültürün bir merkezi ve simgesi görevini üstlenmiştir. Birçok disiplin için bilimsel ve teknik gelişme için devlet desteği sağlanmaktadır. Voltaire ve Diderot, Bentham ve Herder, Leibniz ve Christian Wolff gibi batılı sanatçılar imparatorluktan himaye görmüş, eserleri Rusçaya çevrilmiştir. Büyük Katerina devrinin sonuna kadar, bu sanatçılara danışılmış ve bunlar desteklenmişlerdir (Halman, 2016).

Batılı modernizmi oluşturma çabası Petersburg'un Batı tarzı mimari ve tasarımı klasik perspektif ve simetriyi rönesanstan, anıtsallığı baroktan, gösterişçiliği de Rokokodan alarak uyguladığı bir süsleme kullanılmıştır. Bartolomeo Rastrelli'nin yapıtı, yeni başkentte (Petersburg) ilk emperyal malikâne olma özelliği taşıyan Kışlık Saray (1754-1762) ve Etienne Falconet'in şehrin önemli noktalarından birinde yaptığı, Neva Nehri'ne bakan tarafında Senato Meydanı'na (1782'de) dikilen Büyük Petro'nun Bakır Atlı heykeli, dönemi yansıtan en önemli iki eser olarak dikkat çekmektedir.

Rusya'daki sanat yapımı onyedinci yüzyılının sonuna kadar genelde Rus Ortodoks Kilisesinin tekelinde, imparatorluk törenlerine ve Çar'ın bireysel ilgilerine adanmıştır. Resim sanatı Bizans geleneği niteliğindedir. Büyük Pedro döneminde yürütülen seküleştirme siyaseti neticesinde kültürel ve radikal değişiklikler ortaya çıkmış; zengin ve yönetici kesiminde Batılı tarzlar ortaya çıkmıştır. On sekizinci yüzyılın başlarından itibaren asiller arasında Batılı resamlara potre siparişi verme ve tablo koleksiyonu oluşturma modası hızla yayılmıştır.

“En soylu üç sanatın” Akademisi 6 Kasım 1757’de Saint Petersburg’da Çariçe Yelizaveta Petrovna öcülüğünde kurulmuştur. Denis Diderot’nun sanat danışmanlığını yaptığı Büyük Yekaterina zamanında daha önce eşine rastlanmamış bir koleksiyon oluşturulmuş; bu sayede özel koleksiyoncuların sayısı artmıştır.Sanatın kurumsallaşması, aydınlanan siyasetçilerin liderliğinde devlet ve özel girişimlerin katkılarıyla gerçekleşmiştir (Neverov & Ducamp, 2004).

1765’ten itibaren senelik sergiler açılan İmparatorlul Sanat Akademisi 1762 de faaliyete geçmiştir.Açılan sergiler sayesindeçoğu yabancı olanakademi üyeleri, “istisnai yabancı sanatçılar”, davetliler vetalebe sanatçılarla eserlerini halka açık sergileme fırsatı yakalamışlardır..Dimitri Sarabianov’a göre Akademi’nin açılması Rus sanatının Avrupa sanatına dahil olmasını ve Rus Ekolü’nün ortaya çıkmasını sağlayan başlıca etkindir . On dokuzuncu yüzyılın yarısına kadar yalnızca diplomatlara ve aristokratlara hitap eden Rus Akademisi sergileri (tıpkı dönemin Paris Salon sergileri gibi), kamusal alanda gerçekleşmemesine ve sanat tartışmalarını yükseltmemesine rağmen Saint Petersburg’da düzenlenen önemli kültürel etkinliklerin başında gelmektedir (Neverov & Ducamp, 2004).

18 Haziran 1863 tarihli üniversite reformu II.Aleksandr öncülüğünde talebelere dernek kurma ve kulüp hakkı vermesi takip eden o yılda 6 Kasımda ise Akademideki ilk sesesyonun gerçekleşmesini sağlar.İvan Kramskoy öncülüğünde Akademi hocalarının Odin’in Valhalla’ya Girişi temalı bitirme tezini sabote eden ondört talebe okuldan ayrıldıklarını ilan eder ve Saint PetersburgluSanatçılar Arteli ‘kurduklarını duyururlar. Evgeny Steiner’e göre Saint Petersburg Arteli’ni bir araya getiren sadece radikal söylemleri değildir.Sanatçıların çoğu akademi sergilerinde ortaya çıkmaya ve Akademi içinde görevler almaya devam etmişlerdir.Elitza Dulguerova ise Sanatçılar Arteli’inden Gezginlere uzanan sanat anlayışını “ekonomik özgürlük arzusu”, “sanatı topluma yayma kaygısı” ve “milliyetçiliğin etkisi” şeklinde özetler (Dulguerova, 2015).

Dönemin başkenti olan St. Petersburg ile geleneksel şehir olan ve aynı zamanda da eski başkent olan Moskova şehirleri bir yarış halinde oldukları için bu şehirlerde çeşitli akademiler ve cemiyetler kurulmuştur. Özellikle 1890’larda Moskova ve St. Petersburg’da gelirlerini sergi giriş ücretleri, eser, fotografik baskı ve basılı yayın satışlarıyla sağlayan, özerk ve ekonomik konudan özgür birçok sanatçı heyeti bulunduğu yazılı kayıtlarda görülmektedir.

1907-1910 senelerinde Neo-Empresyonizm ve Fransız Empresyonizmi Kübizm ve Neo-Primitizm ’in plastik sanatlara kattığı yenilikler başta Moskova, Saint Petersburg ve Kiev olmak üzere farklı birçok ilde çeşitli sanat birlikteliklerinin doğmasına öncülük ederek sanat safhasındaki çeşitli tartışmalara yön verir.

Dönemin ünlü sanat eleştirmeni Yakob Tugendhold, Georges Seurat'ın Divizyonizm'i bilimsel verilere dayandırmasını, Paul Cézanne'la Vincent van Gogh'un "yaşayan güzelliği resmetmelerini" ve Paul Gauguin ile Pablo Picasso'nun "primitif üsluplarını" yeni Rus resminin kaynakları olduğunu altını çizerek sanatçıları "Fransız akımlarının sentezine" dikkat çekerek kabul eder. (Marcadé, 2007).

1905'deki Rus Devrimi'nden sonraki yıllarda Saint Petersburg'daki sendika ve işçi örgütlerinin içinde "Aydınlanma", "Bilgi ve Işık Kaynağı" ve "Bilgi" gibi birtakım kulüpler kurulmuş ve "kendi kendine eğitim" (samobrazovaniye) sloganı benimsenmiştir. "Halk evleri", "hafta sonu okulları" "akşam okulları", "halk üniversiteleri" adıyla çeşitli "atölye derslerinin" verildiği kurumlar yaygınlaşmıştır. Bu kurumlarda okuma-yazma eğitimi dışında edebi tartışma toplantıları, şiir günleri ve tiyatro gösterileri gibi etkinlikler düzenlenmektedir (Murray, 2018).

1910'senesinde Rus Şairler halka açık yerlerde kurguladıkları şiir ,performans tartışma gibi etkinliklere toplumun rutin alışkanlıklarını bozmuş halkı sanat manasında dönüştürmeyi başarmışlardır. Sembolizm'e karşı olmalarına rağmen sanat ve hayatı bir araya getirmek için bütüncül sanat düşüncesinden beslenen fütürist şairler resim yapmaya, ressamlar şiir yazmaya başlamışlar; tiyatro ve bale gibi sahne sanatlarıyla ilgilenmişlerdir. 1912 tarihli İkinci Gençlik Birliği Almanca'nda Umberto Boccioni'nin kaleme aldığı Fütürist Resim: Teknik Manifesto (1910) Rusça'ya çevrilmiş; cemiyete yakın figürlerden şair Velimir Hlebnikov giriş yazısında, "gençlerin eski sanata karşı başkaldırısı" ifadesini kullanarak Fütürizm'in yükselişini ilan etmiştir (Markov, 2006).

Yirminci yüzyılın başında farklı tavır ve üslupların ortaya çıktığı sanat ortamında iki farklı temel yönelim dikkat çekmektedir.Ortamdaki siyasi baskının devamlı sürdüğü şehir hayatından kaçan bir grup sanatçı,Ulusal Rus sanatının imkanlarını Abrantsevo veTalaşkino gibi tabiat içindeki sanat kolonilerini araştırmaya koyulmuştur.Sainit Petersburg'unkozmpolit şehir kültürünü ulvileştiren sanatçılarsa Sembolizm ve Art-Nouveau estetiğini zamanın din felsefesiyle sentezleyerek Ruslaştıma yönelimine girişmişlerdir. (Bölüktaş, 2022).

Fikret Haşimov'un sanat hayatında St. Petersburg'un önemli bir yeri vardır. 1976 yılında Petersburg Sanatlar Akademisi'nden mezun olmuştur. Bu akademide gördüğü resim eğitimi sayesinde içinde bulunduğu toplumun ve hatta dünyanın olaylara ve olgulara karşı gösterdikleri yaklaşım ve tepkileri resim diliyle anlatmıştır.

Meslektaşlarının ve Öğrencilerinin Gözüyle Fikret Haşimov

Prof.Dr. Mehmed Kavukcu.

Kendisi 1999 yılının sonuna doğru üniversitemizi (Atatürk Üniveritesi) ziyarete gelen Azerbaycanlı arkadaşlar içindeydi ve o tarihte bende tanıştım. Haşimov'un yaptığı çalışmalar dosya şeklinde sunulmuş ve sonrasında hem o dönemki dekanımın dikkatini çekmişti hem de benim. 2000 yılında üniversitemizde hocamıza bir atölye verildi ve burada göreve başladı. Atölyesinde eğitim verdiği dönemlerde sık sık bir araya gelir sanatla ilgili konuşurduk. Genelde ortak noktalarımız olmasına rağmen bazende farklı fikirlerimiz veya düşüncelerimiz oluyordu. İşini severek yapardı ve yine işini ciddi bir şekilde yapardı. Haşimov'un hayat anlayışıyla örtüşen noktalarımız olduğu için hayatımla ilgili bazı konuları onunla paylaşır, düşüncesini ve fikirlerini duymak isterdim. Fikret Hoca ile aşağı yukarı 19 yıl beraber aynı fakültede çalıştık.

Saint Petersburg üniversitesinde öğrenciyken almış olduğu eğitimleri bizlerle paylaşırdı. Oradayken sabah altıda müzeye gidirmiş ve sekize kadar orada çalışmış. Müze sabah dokuzda halka açılmış. Müzedeki eserleri incelemiş o eserlerin sahipleriyle konuşmuş ve onların deneyimlerinden yararlandığını söylerdi. Oradayken almış olduğu ciddi ve iyi eğitimi burada kendi atölyesine yansıtırdı.

Öğrencilerine bizdeki gibi genel eğitim verdikten sonra onların kendi kimliklerine uygun olarak kendi arayışlarına çıkmalarına izin verirdi. Öğrencileriyle sıkı temas halindeydi, onlarla beraber çalışırdı. Öğrenciler, hocasının bir başka deyişle ustasının boya kullanma tarzını, tuvale dokunmasını, tuvalle irtibatını boyayla kurduğu irtibatını görmek isterler. Fikret hoca da bunu çok iyi yansıtırdı. Atölyesinde çoğunlukla boya ağırlıklı çalışmalar yapardı. Öğrenciler ise boya ile bütünleşir soyutlama çalışmalar yapardı.

Fikret Hocanın atölyesindeki eğitim desen ağırlıklıydı. Öğrencinin doğayı tanımasını, çizgiyle, tonla, kurşun kalemle, kömürle, kuru pastelle ya da yağlı pastelle vb tekniklerle desen anlayışıyla almasını sağlardı. Öğrencilerine desenin sağlam olmasını isterdi çünkü desen sağlam olduğunda kişi ister doğa çıkışlı isterse de soyutlama anlayışlı resimler üretebilir derdi. "Desene bileğin ne kadar güçlüyse soyut resimde de o kadar güçlü sonuçlar alır" diye görüşü vardı. Fikret Hoca bu anlamda öğrenciyle birlikte ışık gölge resmini önce desenle sonra boyayla sıkı disiplin içerisinde uygulardı. Öğrencileriyle birlikte sergiler düzenlerdi ve bu süreçte çok titiz ve hasas davranırdı.

Saint Petersburg'da dünyadaki sayılı ustaların bulunduğu müzede almış olduğu ışıkla kendi resimlerini oluştururdu. Azerbaycanlı olması ve bu coğrafyanın insanı olduğu için almış olduğu eğitimleri yaşanmışlıklarına sentezlerdi. Yaşadıklarını resimlerle diyaloglar kurardı.

Yakın bir dostluğumuz olduğu için sanatsal açıdan birbirimizden de çok etkilendik diyebilirim. Hatta bir keresinde “Ben geldiğim zaman ki Fikret değilim, sizden etkilendim” derdi. Ben de ona “Ben de sizden etkilendim” derdim.

Fikret Haşimov boya resminden önce bir kişinin portresini çizmesinde çizgilerinin kıvraklığında, hareketliliğinde ve çizginin gücüne inanırdı. Ben, nerede görürsem onun çizimlerini hemen tanırım. Bu ayırt edici özelliği çok kuvvetliydi. Boyamalarında da bu özellikler görünürdü.

Türkiye’ye gelen Azerbaycanlı ressamlardan en önemli isimlerden biriydi diyebilirim. 2018 yılında aramızdan ayrıldı. Allah rahmet eylesin...

Tekin Bayrak (Öğrencisi).

Fikret Haşimov ile 1999 yılında Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü ikinci sınıftayken atölye dersimizin hocası olması münasebetiyle tanıştık. Okul hayatım boyunca ve sonrasında uzun süre hocamla iletişimimiz devam etti.

Türk resmine katkısı aslında eserlerindeki kadın olgusu başlı başına bir vurgu olmuştur. Türk kültüründe önemli olan “Kadın-Ana” teması kültürel arka planla birleştirilerek anlatılmıştır. Hemen hemen her eserinde güzel olan yani kadın vurgusunu görebilmekteyiz. Lirik duyguların, melankolik aşkın, iç içe geçmiş renklerin, müzik enstrümanlarının ve duygusal ahengin pentür tadında tuvallerinde izleyiciye sunumu Haşimov için bir görev olmuştur.

Değerli hocamla anımı şöyle hatırlıyorum; ilk karşılaşmamız atölyede olmuştu ve bana “Picasso” demesi olmuştu. Sanatçı Picasso’nun benim yaşlarımda sima olarak bana çok benzediğini belirterek bana bundan sonra Picasso diyeceğini belirtmişti. Bu olaya hakim olan çevremdeki bir çok kişi halen daha bana Picasso diye hitap etmektedir. Eserlerine baktığımızda:

- Genellikle kompozisyonları birbirine çok benzemektedir.
- Arka plan renklerinin koyu ve kontrast etkisi ilk dikkat çeken etkiler olmuştur.
- Portrelerde ve kıyafetlerde renk geçişleri pentür tadında verilmiştir.
- Arka plan-mekan-figür ve en önemlisi figürü destekler bir nesne bir çok eserinde birlikte kullanılmıştır.

- Plastik etkiyi parmak hareketleriyle dağıtılan boyayla sağlar ve daha sonra mini fırça darbeleriyle onlara hareket katardı.
- Çoğu zaman, güzeli anlık yakalar ve düşündüğünü anlık olarak tuvale yansıtırdı.
- Gizemli suratları ve anatomileri karmaşık bir renk esnasında belirgin olarak yansıtırdı.
- Duygusalı, hüznü, gizemi ve aşkı kadın figürlerinde arar ve diğer elemanlarla bunu kompozisyonlar haline getirirdi.

Son olarak değerli hocamızı tanıdığım için çok şanslı olduğumu her zaman hissettim. Kişiliğiyle, sanatıyla ve eğitimciliği ile rol model seçtiğim ender kişilerden biri olmuştur. Nurlar içinde yatsın. Rahmetle anıyoruz...

Muhammet Öztürk (Öğrencisi).

Hocamızın sanatsal anlayışına baktığımızda; figüratif soyutlama, soyut kompozisyon, tuval üzerine doku kabartma figür çalışma, obje soyutlama ,orfizm, renklerle ifade, denge, biçim, formlarla anlatım, non figüratif, kompozisyon olduğunu görürüz.

Çalışmalarında ve öğretiminde, her türlü materyaller kullanır ve kullanmamızı söylerdi.Tuval üzerine spatul ağırlık olmak üzere fırça, kibrit çöpü, iplik, kömür, kum vb. uygulardı.

Fikret Haşimov büyük sanatçı kişiliğinin yanı sıra öğrencilerine karşı bir arkadaş, bir abi, hatta bir baba gibiydi. Atolyede resim yaparak gecelediğimiz anlarımız bile olmuştur. Hocama karşı genelde“Fiko Baba” diye hitap ederdim. Halı saha maçına giderdik, maç sonu çay ocağında oturup, siyasetten spora laflardık. Hastaneye bensiz gitmezdi, “seninle hastaneye gittiğimde tahlillerim iyi çıkıyor” derdi.

Kendine has tavrı, babacanlığı ve kadir şinaslığı sayesinde bütün öğrencileri onu çok severdi. Samimiyeti beraberinde disiplinli çalışması, azim ve kararlılığı da vardı hocamızın. Kendisini rahmetle yadediyor, yetiştirdiği yüzlerce öğrencisinden biri olduğum için kendimi şanslı hissediyorum.

Abdullah Ersoy (Öğrencisi).

2009 yılında Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nü kazanmıştım. İkinci sınıftayken çok değerli hocam Fikret Haşimov'un atölyesini tercih edip kabul edilmemle birlikte kendisiyle tanışıklığımız başlamış oldu.

Tanışmadan öncede hayranı olduğum atölyenin öğrencisi olarak eğitimime devam etmem benim için gurur vericiydi. Cezanne'nin sanat anlayışını benimseyen ve bizlere de bu kişi "Resmin Babasıdır" diye örnek olarak gösterdiğini ifade edebilirim. Tabiki kendisi Petersburg Mezunu olduğu için aldığı eğitiminin hangi ölçüde olduğuyula ilgili net şeyler söyleyemem. Ama empresyonizm Haşimov için net bir çizgiydi diyebilirim. Öğrencileri olarak aslında biz Cezanne'dan Jackson Pollock'tan, Matisse ve Monet'den etkilenmedik. Biz direk Haşimov'un öğrencileri olduk. Oda saydığım bütün bu ressamların karışımını hatta Fikret Haşimov anlayışını ifade ediyordu.

Çalışmalarında modern izler, kübik formlar ve geometrik ifadeleri geleneksel Türk el sanatları ile birleştirdiğini söyleyebilirim. Fazla oryantalist olmasada çalışmalarında geleneksel motiflerin ritmik bir denge ile kompozisyon oluşturulduğunu söyleyebilirim.

Eskiz desen çizimleri kapalı kutular içindeydi. Onları pek nadir kişi görmüştür diye düşünüyorum. Rahat çizgileri ile Cezanne'nin tablolarındaki figürleri görür gibi olmuştum tabi ama bu çizgiler bir kopya değil Haşimov'un ta kendisiydi. Tarzı, lekeleri bir biçime form vermek için tek bir parmağı bile yetiyordu.

Hocamızı rahmetle anıyorum, ruhu şad olsun. Hala daha hayatımın her alanında ve örneklerimde olan bir sanatçı, kocaman bir kişiliktir kendisi. Tabiki bakış açısı, sanatçının en önemli karakteridir. Bir seferinde kendisinin içinde yer aldığı ünlü ressamın tablolarından oluşan sergiyi gezerken hocam Haşimov'a yaklaşarak tablosunda ne anlattığını sormak için "Hocam, bu tabloda ne anlatmak istediniz?" diye soru sormuştum. Oda gülererek Azerbaycan ağız ile "Sanat, edebiyat değil ki anlam yükleyesin" demişti. Elbette sanat kavramının ucu açıktı ama net birşey vardı ki oda sanatın edebiyat olmadığıydı. Bu düşünceyi Haşimovun konusu nerede geçse dile getirir, bakış açısı olarak öğrencilerime ve çevremdekilere de örneklendiririm. Benim de bunu konu ederek hayatıma işlediğim doğrudur.

Türk resim sanatına katkısı için fazla bişey diyemeyeceğim ama biçim ve formları geleneksel şekilde en iyi ifade eden sanatçıydı diyebilirim. Ayrıca gelenekselin modern sanat ile birleşmesi diyebiliriz. Klasik bir düşünce ile imgeler oluşturmak ve bunlara sembolik ifadeler eklemek esastır.

Sonuç olarak Fikret Haşimov gerçek bir sanatçı, iyi bir insan ve öğrencileriyle diyalogu samimi olan biriydi. Gerek eserleriyle gerekse de şahsiyetiyle yaşadığı dönemde iz bırakan şahsına münhasır sanatçılardandır diyebilirim. Kendisini rahmetle yadediyorum.

Alpdoğan Erciş (Öğrencisi).

Fikret Haşimov modern ve postmodern sanatının önde gelen figürlerindedir. İlhamını geleneksel Azerbaycan sanatından almıştır. Almış olduğu eğitimi çağdaş bir bakış açısıyla yeniden yorumlayarak eserlerine aktarmıştır. Eserlerinde figüratif soyutlama yaparak yeni bir anlatım dili oluşturmuştur. Haşimov, renklerin ve formların bağımsızlığını vurgulayan eserlerin ortaya çıkmasını savunan bir ressamdı. Figüratif sanatın farklı formlarını deneyerek geleneksel Azerbaycan sanatının zenginliğini ve çeşitliliğini eserlerinde yansıtmıştır. Portreler, manzaralar ve geleneksel figüratif konular, Azerbaycanlı sanatçı tarafından ustalıkla işlenmiştir. Haşimov, figüratif soyutlama çalışmaları deneysel sanatın ve özgün sanat anlayışının Azerbaycan'daki öncü sanatçılarından biri olarak kabul edilebilir.

Haşimov, geleneksel Azerbaycan motifleri ve kültürel öğeleri çağdaş bir anlayışla birleştirerek uluslararası alanda eserler de üretmiştir. Eserlerinde hem geleneksel hem de çağdaş sanatseverler için büyüleyici bir tat bırakmıştır. Sanat anlayışına baktığımızda, zengin bir üsluba ve kültüre sahip olduğu her eserinde görülmüştür. Haşimov'un sanatında, geleneksel ve modern öğelerin birleşimini yansıtan çeşitli disiplinlerde ifade etmiştir. Üslup özelliğinde ise zengin renkleri, geometrik desenleri ve sembollerle süslüdür. Eserlerindeki figürler ve semboller Türk sanatının önemini yansıtmaktadır. Son zaman eserlerinde Soyut ve deneysel bir yaklaşıma sahipti. Renkleri ve formları kullanarak figüratif soyutlama ifade biçimi oluşturmuştur.

Haşimov'un kendine has üslubu tüm bölümde kendini belli etmiştir. Haşimov geleneksel ve modern sanatı bir araya getirerek hem kendine hemde öğrencilerine ilham kaynağı olmuştur. Ben de 2007 yılında özlemle andığımız hocamın öğrencisiydim. Tüm öğrencilerine karşı hem bir hoca ve hem de bir baba olmuştur. Bir sanatçı duruşu vardı. Sanatın akıl işi olduğunu ve resme bakmaktan ziyade görmenin önemli olduğunu öğretti. Öğrencilerini birer sanatçı gibi eğitmiştir dersek abartmış sayılmam. Atölyesinde sanat müzesi gibi kaliteli resimlerle doluydu. Akademik olarak birçok yetenekli ressamın yetişmesine ve çeşitli üslup anlayışına sahip öğrencilerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Rahmetle ve özlemle hocamızı yadediyorum.

Fikret Haşimov'un Eserlerinin Yer Aldığı Sergiler

- 1982 Grup Sergisi, Prag, Çek Cumhuriyeti
- 1983 Grup Sergisi, Bakü, Azarbaycan
- 1985 Grup Sergisi, Moskova, Rusya
- 1987 Grup Sergisi, Santa Monica, California, Los Angeles, ABD
- 1987 Kaskasya Ressamları Bienali, Tiflis, Gürcistan
- 1987 Grup Sergisi, Nitsa, Fransa
- 1987 Grup Segisi, Nant, Fransa
- 1987 Berlin-Bakü Grup Sergisi, Berlin, Almanya
- 1987 Azerbaycanlı Ressamlar Grup Sergisi, Dubai, Birleşik Arap Emirliği
- 2000 Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dünyası Kültür ve Sanat Sempozyumu, Isparta, Türkiye
- 2003 Uluslararası Altıncı Türk Dünyası Resim Sergisi, Ankara, Türkiye
- 2003 Uluslararası Altıncı Türk Dünyası Resim Sergisi, İstanbul, Türkiye
- 2004 Yedinci Türk Dünyası Karma Resim Sergisi, Ankara, Türkiye
- 2005 Türk Dünyası Karma Resim Sergisi, Ankara, Türkiye
- 2005 ÖYP Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri Karma Sergisi, Konya, Türkiye
- 2006 Avrasya Yorumu Kişisel Sergi, Erzurum, Türkiye
- 2006 Malereı Keramik Grafik Grup Sergisi, Nurnberg, Almanya
- 2008 Onuncu Türk Dünyası Karma Resim Sergisi, Adana, Türkiye
- 2008 Türkiye'de Yaşayan Azerbancanlı Ressamların Gözüyle Yaralı Karabağ, İstanbul, Türkiye
- 2008 Doğuyorum Altmış Fikret Haşimov ve Öğrencileri Sergisi, Erzurum, Türkiye
- 2009 Büyük Buluşma Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri Öğretim Elemanları Sergisi, Muğla, Türkiye
- 2010 Erzurum Birinci Uluslararası Resim Sempozyumu, Erzurum, Türkiye
- 2010 Kentle Buluşma Sergisi İki, Uşak, Türkiye
- 2010 Büyük Buluşma Güzel Sanatlar ve Fakülteleri Öğretim Elemanları Sergisi, Ankara, Türkiye
- 2010 Kocatepe'de Türk Sanatı Buluşması Dört, Afyon, Türkiye
- 2011 Birinci Uluslararası Sanat Sempozyumu, Ankara, Türkiye
- 2011 Yabancı Ülkelerde Yaşayan Azerbancanlı Ressamlar Sergisi, Bakü, Azerbaycan
- 2012 Büyük Buluşma Güzel Sanatlar ve Fakülteleri Öğretim Elemanları Sergisi, İzmit, Türkiye
- 2012 Sanatçı Dokumaları Sergisi, İzmir, Türkiye

Müze Koleksiyonlarında Bulunan Eserleri

- Moskova Devlet Tretyakov Müzesi, Moskova, Rusya
- Birleşik Arap Emirliği Kültür Bakanlığı, Dubai, Birleşik Arap Emirliği
- Menjinski Galerisi, Nitsa, Fransa
- Azerbaycan Devlet Güzel Sanatlar Müzesi, Bakü, Azerbaycan
- Azerbaycan Devlet Modern Sanatlar Müzesi, Bakü, Azerbaycan
- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Erzurum, Türkiye

Aldığı Ödüller

- 1979 SSCB Genç Ressamlar Sergisi Üçüncülük Ödülü
- 1984 Çekoslavakya Gençler Birliği Madalyası
- 1986 Kafkasya Ressamlar Bienali Birincilik Ödülü
- 1988 Azerbaycan Ressamlar Birliği Birincilik Ödülü
- 2002 Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in Fermanı İle Devlet Sanatçısı Ünvanı Verilmiştir.

Fikret Haşimov'un Eserleri

Şekil 1.Ayna Karşısında, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2001

Sanatçı, bu resminde fon olarak koyu ve kontrast tonlar kullanarak odağı kadına yöneltmiştir. Figürün kıyafetlerindeki renk geçişleri boyama tadındadır. Sanatçı, mekan figür ve nesne ilişkisini beraber kullanmıştır. Resimlerinde melankolik ve gizemli taraf bu resimde de vardır. Duvardaki soğuk ve sıcak renk geçişlerini parmaklarıyla adeta eritmiş resme bütünlük vermiştir.

Şekil 2.Baba Ocağı, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2001

Sanatçı burada eve olan özlemini yansıtmıştır. Koyu tonda oluşturulan renk karmaşası özlemi ve hasreti izleyiciye vurgulayan duygusallığı ifâde etmektedir. Eşine ve kızlarına olan hasretini kadın ve kuş figürüyle dışavurmuştur. Temizliği, sağlığı ve özlemi açık renk figürlerle zıtlık içinde sunmayı yeğlemiştir. Ana temaya evdekilere olan kavuşma ümidi ve yine saflığı temsil eden kadın figürü ekspresyonist tarzda ele alınmıştır.

Şekil 3.Kompozisyon

İlk bakışta guernika eserine çağrışım yapan bu eserde en büyük erken karmaşa vurgulanmıştır. Deforme edilmiş kadın ve hayvan figürleri bir manifesto niteliğinde eserlenmiştir. Karmaşayla ele alınan eserde siyah beyaz zıtlığı, çizgi sertliği ve hareket resme dinamizm etkisi katmıştır.

Şekil 4. Portre, Kağıt Üzerine Kuru Pastel, 2000

Sanatçı, resminde geleneksel portrelerin aksine ruhsal derinlik ve duyguyu ön plana çıkarmaktadır. Portredeki bakışlar izleyiciyle bağ oluşturup, hikaye anlatır gibi hissettirir. İnsan ruhundaki karmaşıklığı, hüznü ve derin duyguları bu portrede olduğu gibi diğerlerinde de görmekteyiz. Arka planda soğuk renkler kullanılması ve diğer detaylara önem vermemesi portrenin ruh halinin altını çizdiğini göstermektedir.

Şekil 5.İnsan Portresi

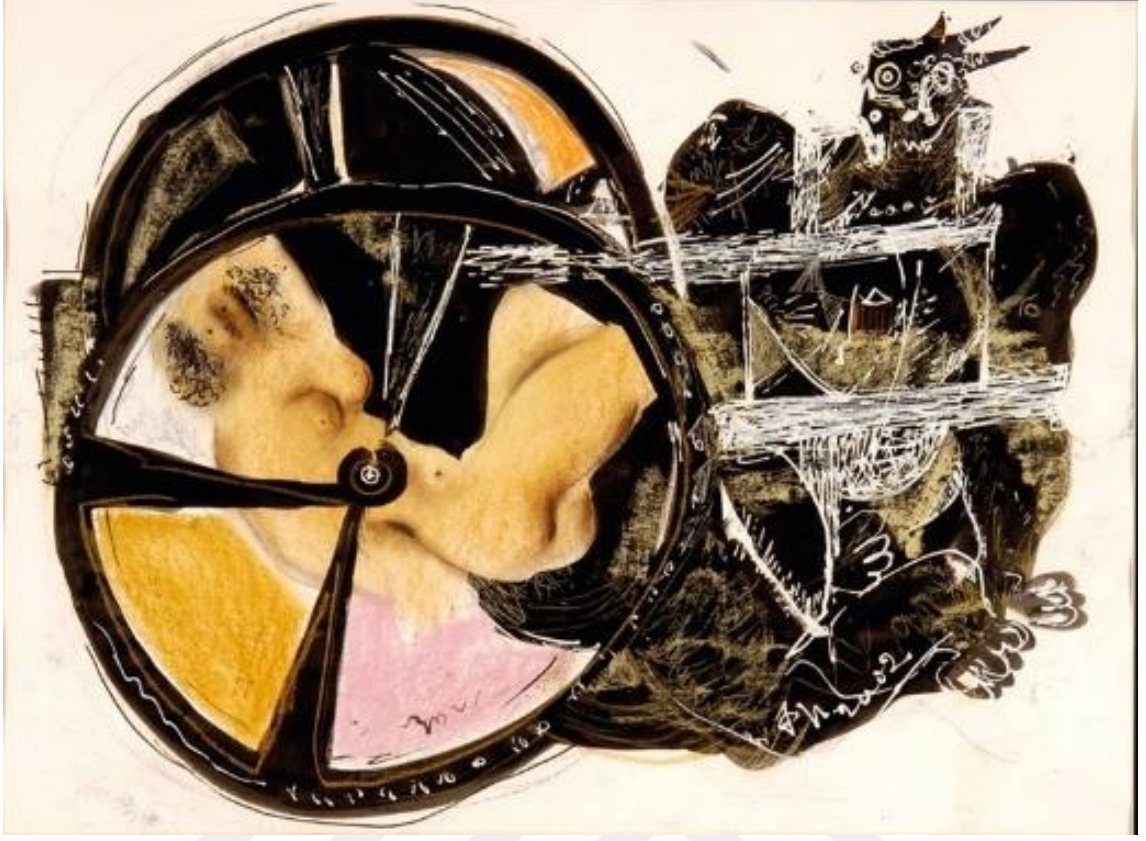
Önemli sanatçılarından biri olarak kabul edilen Fikret Haşimov'un özellikle portreleri önemlidir. Portrelerinin özgünlüğü, estetiği ve insan figürünün ruhunu yansıtmaktadır. Onun tarzı ve özgünlüğü, sanatseverlerin ve resim tutkunlarının ilgisini çekmiştir. Haşimov, İnsan figürünün güzellik ve karmaşıklığını yakalamadaki becerisi ile öne çıkar. Onun sanatının temel taşlarından biridir ve onun sanatçı kişiliği, özgün tarzı ve insan figürüne getirdiği benzersiz bakış açısı önemlidir.

Portrede hem modelin hem de ressamın kişiliğini ve karakterini vurgular. Resim geleneksel portrelerin ötesinde bir samimiyet ve ruhsal derinlik sunar. Portredeki bakışlar, izleyiciyle doğrudan iletişim kurar ve her bir portre, bir hikâye anlatır gibi hissettirir. Ayrıca, portredeki yüz ifadesi, gizemli bir hava taşır. Düşünceli hüzünlü bir ifade taşır. Bu farklı yüz ifadesi, portredeki en dikkat çekici özelliklerden biridir. Portre, uzun, ince ve stilize edilmiş insan betimlemesidir. İnsan psikolojisini ve duygusal çeşitliliği yakalama yeteneğini gösterir.

Şekil 6.Portre, Tuval Üzerine Yağlı Boya

Portre,hem modelin hem de ressamın kişiliğini ve karakterini vurgular. Resim geleneksel portrelerin ötesinde bir samimiyet ve ruhsal derinlik sunar. Portredeki bakışlar, izleyiciyle doğrudan iletişim kurar ve bir hikâye anlatır gibi hissettirir. Ayrıca, portredeki adeta kırık görünen yerler ruhsal parçalanmışlıkları keskin geçişler durağanlığı önler. Bakışlar düşünceli ve hüzünlü bir ifade taşır. Portredeki en dikkat çekici özelliklerden biri, farklı yüz ifadesi ve stilize edilmiş insan betimlemesidir. İnsan psikolojisini ve duygusal çeşitliliği yakalama yeteneğini göstermektedir.

Şekil 7. Kompozisyon, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 2002

Ressam, kompozisyon olan bu eserinde, ana elemanları kadın iki tekerlekli araba ve bu arabanın çeken canlısı olarak görülmektedir. Dinamizmin ve duygusalığın etkili birlikteliğinin bu eserinde mitolojik bir sahneden bahsetmekdir. Tekerleklerdeki dairesel etki, renk farklılıkları ve koyu zemin üzerindeki açık renkli çizgisel etkiler resimdeki dinamizmi göstermektedir. Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de deformasyona uğramış kadın doğu ve koyu renkli figüre ekspresyonist etkiler katmış olsada geometrik deformasyonu kübik etkilerde destekler nitelikte olmuştur. Duygusalığın ve mistik etkilerin birlikteliği dikkat ekmektedir.

Şekil 8.Sabah Şarkısı, T.Ü.Y.B., 2002

Yine sanatçının vazgeçilmez unsuru olan kadın ve enstrüman bu eserde de yer bulmuştur. Koyu renkli insansı figüre rağmen iyiliği güzelliği ve sadeliği zıtlaştırmış ve beyaz tonlardaki kadın figürleriyle eseri desteklemiştir. Kadın figürlerini araba üzerinde uzanmış vaziyette ruhsal dinginliği adeta izleyiciye hissettirmektedir. Tekerlek üzerindeki sarı, kırmızı ve siyah, beyaz renk döngüsü resme hareket katmıştır. Koyu tonlu, canlı ve tekerlekli araba görünümü adeta mitolojik bir hikâyenin resmedilmiş halini sunmaktadır. Sanatçının müzik ve kadın duygusallığı diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de izleyiciye masalsı bir etkiyle sunulmuştur.

Şekil 9.Fikret Haşimov, Firavun'un Sevgilileri, Serigrafi, 2006

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç

Bu çalışmada, Rusya’da sanat eğitimi alan ve devrimden sonra Türkiye’nin en büyük üniversitelerinden biri olan Atatürk Üniversitesi’ne gelen Profesör Doktor Fikret Haşimov’un hayatı ve eserleri ele alınmıştır. Süregelen bir durum olarak farklı coğrafya, millet ve kültürlerden olan entelektüellerin bizim coğrafyamızdaki varlıkları ve sanatsal faaliyetleri dikkat çeken bir mesele olmuştur. Bu durum araştırmacıların merceklerini onların üzerine yönleltmelerine sebep olmuştur. Bu çalışmada ise Fikret Haşimov’un şahsi yaşantısına değinilmiş ve onun sanatsal eğiliminin kaynağına inilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ilk kısmında, sanat ve sanat eseri ile Azerbaycan’daki resim sanatı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci kısımda tezin ana konusu olan Fikret Haşimov’un hayatı ve eserleri ele alınmıştır. Son kısımda ise ek olarak Türkiye’deki Azerbaycanlı sanatçıların bazılarının yer verilmiştir. Bunun amacı aynı döneme tekabül eden ve bu sanatçıların, sanat olarak etkileme ve etkilenme potansiyellerinin anlaşılabilmesidir.

1948’de Nahcivan’da başlayan yaşam hikayesinde ilk resim sevgisi ve sanat aşkı oluşmuştur. Kariyerinin ilk basamağını burada atlayan ressamın sanat hayatındaki en önemli noktayı Petersburg’da aldığı eğitim oluşturmaktadır. Buradan elde ettiği diploma ve vizyon ile yeteneğini pratiğe dökme şansı kazanmıştır. Dönemin tarihi, sosyal, kültürel ve siyasal atmosferi sanatçının kişiliğini etkilediği gibi bu dönem eserlerinde de kendini göstermiştir. Ele aldığımız çalışmada Haşimov’un akademik kariyerinden ziyade sanat insanı olma ve entelektüel yapısı üzerinde durmayı amaçladığımız için ağırlıklı olarak sanatının temelini oluşturan ve ona dünya çapında bir kimlik kazandıran resimlerinin hangi bilinçle oluşturulduğu noktası üzerinde durmanın daha lüzumlu olduğu kanaatindeyiz. Haşimov, eserlerindeki geniş yelpazeyi, kültürel ve güncel donanımına borçludur diyebiliriz çünkü kendini sürekli yenileyen sanatçı, olay ve olgulara bakışını daima güncel tutmayı başarmıştır. Bu da onun eserlerinin daha ön planda olmasına yol açmıştır. Genel anlamda eserleri tanınan Haşimov’un kendi coğrafyasındaki ezilmişliği, zulmü ve baskılanmayı aktarmaya çalıştığı resimleri sanatsal bakış dışında bize onun alt benliğini görmemiz için bir fırsat sunmuştur. Resimlerinde sürrealist, fütürist ve kübist etkiler bolca yer alır fakat genel mahiyette realist ve çağdaş bir üslubun varlığı dikkat çekmektedir. Picasso’nun “Guernica” adlı tablosuna atıfta bulunarak kendi halkının Karabağ

ve Hocalı'da Ermeniler tarafından yaşadığı zulmü resmettiği tabloya verdiği "Guernica II" isimli eseri bu realist yaklaşımın ve bilgi birikimin ispatı mahiyetindedir.

Sonuç olarak ressamın eserinde takındığı tavrın, soyuta yönelerek direkt anlatmak yerine göstermeyi ve düşündürmeyi amaçladığı söylenebilir. Yaşanmışlıkları, görselin yüksek anlatma gücüne sığınarak ifade etmeyi kendince haklı bulmuş ve bu minvalde ortaya muteşem bir kültürel ve sanatsal miras bırakmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde eserleri sergilenmiştir. Azerbaycan, Türkiye, Fransa, Almanya, Hollanda, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde ise özel koleksiyonları bulunmaktadır. Ülkemizin büyük üniversitelerinden biri olan Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde de atölyesi olan ve yüzlerce genç yetiştiren Haşimov'un kıymeti yukarıda değindiğimiz çok üzerindedir. Yapılan bu çalışma ile Fikret Haşimov akademik düzeyde tanıtılmaya çalışılmıştır. 2019 yılında kıymetli üstad aramızdan ayrılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abbasov, N. (2008). *Müasir şəraitdə Azərbaycan dövlətinin mədəniyyət siyasəti və mənəvi diyarların inkişaf mərhələləri amilləri*. Bakı: Teknur.
- Ahmedov, İ. (2000). *Çağdaş Azərbaycan rəsmi ilə xalq musiqisi'nin əlaqəsi*. Yayımlanmamış Yüksək Lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosial Bilimler Enstitüsü.
- Askerova, H. (2016). Boyakarlıq yaxın tariximizdən. *Qobustan qəzeti №347, 2/171*: 52-55.
- Babayev, R. (1999). Azərbaycan rəsim sənəti. *Uluslararası Azərbaycan Dergisi*.
- Başbuğ, F. (2016). Türk rəsim sənətində savaşı illəri. *Akdeniz Sənət Dergisi 9-19*: 48-61.
- Berman, M. (1999). *Katı olan hər şey buharlaşıyor*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Bozkurt, N. (1995). *Sənət və estetik kuramları*. 2. Baskı, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- Bölüktaş, İ. C. (2022). *Kazimir maleviç'in sənətsal strategiyaları 20. yüzilin ilk çeyreğinde çarlık Rusyası'ndan sscb'ne yürütülen kültür politikaları bağlamında süprematizm*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sənətlər Üniversitesi, Sosial Bilimler Enstitüsü.
- Cebraioğlu, O. (2005). *Çağdaş Azərbaycan rəsim sənətində miniatür təkiləri*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosial Bilimler Enstitüsü.
- Cebraioğlu, O. (2009). Çağdaş Azərbaycan rəsim sənətində miniatür təkiləri. *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 27*,:51-69.
- Creswell, John, W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design, Choosing Among Five Traditions*, Thousand Oaks, CA: Sage, s. 47-50.
- Çam, N. (1994). *İslam'da rəsim, sənət və mimari*. Ankara, s. 12.
- Daimi, T. (2002). *Изобразительное искусство Азербайджана конца II и начала III тысячелетия*.
- Denzin, N. K. (1989). *Interpretive biography*. Sage Publications, Inc.
- Dulguerova, E. (2015). *Usages et utopies – L'exposition dans l'avant-garde russe pré-révolutionnaire (1900-1916)*, Les presses du reel, s. 23
- Enveroğlu, İ. (2005). *Çağdaş Azərbaycan rəsim sənətində eski Türk damgalarının təkiləri*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosial Bilimler Enstitüsü.
- Ertuğral, H. (2018). Rusya'da devrim, muhacirlər və Ekber Kazım Muğan. *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, e-ISSN: 2564-7687 Cilt 2 – Sayı 3.
- Gönülal, Ö. (2023). Sənət nedir? https://www.academia.edu/17820787/Sanat_Nedir
Erişim Tarihi: 15/08/2023
- Fikrat Hashimov. <https://qgallery.net/pages/single-artist/164> Erişim Tarihi: 09/08/2023

- Halman, D. (2016). Avrupa'ya açılan bir pencere: Saint Petersburg ve Azgelişmişliğin Modernizmi. <https://denizhalman.wordpress.com/2016/12/15/avrupaya-acilan-bir-pencere-saint-petersburg-ve-azgelismisligin-modernizmi/>. (Erişim Tarihi: 09.08.2023).
- İbrahimov, E. (2013). *Azərbayca'nın milli təsviri sənəti*. National Fine Arts of Azerbaijan, İstanbul: A4 Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd.Şti.
- İbrahimov, T. (1991). Пейкар уфугə чыхыр. Гобустан Журналы, 1.:37-41.
- Kasapoğlu, A. (2013). *Nitel araştırma gelenekleri*, Ankara Üniversitesi, DTCF, Sosyoloji Bölümü.
- Manafova, M., Efendiyeva, N., & Şahüseynova, S. (2010). *Kültür tarihi ve teorisi*. Bakü: Grifli Yayınları.Mehdiyeva, T.
- Marcadé, J. C. (2007). *L'Avant-Garde Russe 1907-1927*, Flammario, s. 11-13
- Markov, V. (2006). *Russian Futurism: A History*, New Academia Publishing, s. 34-35.
- Murray, N. (2018). *Art for the Workers, Proletarian Art and Festive Decorations of Petrograd, 1917-1920*, Brill, s. 45-46.
- Müzafferli, D. (2011). *Medeniyyet*.15, Medeniyyet.
- Mülayim, S. (1994). *Sanata giriş*. 2. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, s. 17.
- Neverov, O., & Ducamp, E. (2004). *Grandes Collections de la Russie Impériale*, Flammarion, s. 24-26.
- Önen, L., & Karahan-İnan, Ç. (2019). Çağdaş Azerbaycan resim sanatının gelişim aşamaları. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, s. 877-889. doi: 10.7816/idil-08-59-06.
- Rengkarlıq. <http://www.azculture.az/r-ngkarliq>, Erişim Tarihi: 15/08/2023.
- Şemseddin, S. (1317). *Kamusû Türkî*, Dersaadet, s. 834.
- Şengel, Ü., & Öztürk, Y. (2023). Sanat ve mimaride ithal modernizmin sonuçları: Saint Petersburg. *Journal of Modernism and Postmodernism Studies*. 4(1):60-71. DOI:10.47333/modernizm.2023.93.
- Terlan, M. (2015). *Türkiye'de çalışan Azerbaycanlı ressamların yaratıcılığı*.<https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/MEHD%C4%B0YEVA-Terlan-T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99DE-%C3%87ALI%C5%9EAN-AZERBAYCANLI-RESSAMLARIN-YARATICILI%C4%9EI.pdf>
Erişim Tarihi: 15/08/2023
- Tolstoy, N.L. (1992). *Sanat nedir?* Çev. Baran Dural. Şule Yayınları, İstanbul.
- Turgut, İ. (1991). *Sanat felsefesi*. Bilgehan Matbaası, İzmir, s. 162.
- Ünlü ressamlar Erzurum'da. (2010, 18 Mayıs). *Gazete Güncel*.
<https://www.gazeteguncel.com/unlu-ressamilar-erzurumda-13324h.htm>

Dokuma sanatla buluştu. (2012, 16 Aralık). *Hürriyet*.<https://www.hurriyet.com.tr/ege/dokuma-sanatla-bulustu-22165208>

Uzun, D. (2011). *Azerbaycan Resim Eğitiminin Gelişiminde Azerbaycan Azim Azimzade Devlet Ressamlık Mektebinin Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Fakültes

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Taner MODOĞLU
Doğum tarihi	
Doğum yeri	
Medeni hali	
Uyruğu	
Adres	
Tel	
E-mail	
Eğitim	
Lisans:	
Yüksek Lisans:	
Doktora:	
Yabancı Dil :	